

Henkilötietojen käsittely oikeushallinnossa

Työryhmämietintö 2004:11

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
6.9.2004

<p>Tekijät</p> <p>Oikeusministeriön hallinnonalan valtakunnallisia henkilörekistereitä arvioinut työryhmä</p> <p>Osastopäällikkö, ylijohdaja Kari Kiesiläinen (pj) Vanhempi hallitussihteeri Sami Sarvilinna (siht)</p>	<p>Julkaisun laji Työryhmämietintö</p>		
	<p>Toimeksiantaja Oikeusministeriö</p>		
	<p>Toimielimen asettamispäivä 30.6.2003</p>		
<p>Julkaisun nimi Henkilötietojen käsittely oikeushallinnossa</p>			
<p>Julkaisun osat</p>			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki henkilötietojen käsittelystä oikeushallinnossa sekä lait oikeusrekisterikeskuksesta annetun lain ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta.</p> <p>Lainsäädännöllä oikeushallintoviranomaisten nykyisistä rekistereistä muodostettaisiin oikeushallinnon valtakunnallinen tietojärjestelmä, joka olisi säännelty yhdenmukaisesti ja jota koskisivat samat yleiset periaatteet. Valtakunnallinen järjestelmä palvelisi asiakaslähtöisyyden tavoitetta, kun tietopyyntöihin voitaisiin vastata keskitetysti tehokkaammin ja kattavammin kenenkään oikeussuojaa silti vaarantamatta.</p> <p>Tavoitteena on välineneutraali lainsäädäntö, joka on eriytetty olemassa olevien järjestelmien määrittelyistä. Järjestelmän jaottelu prosessilajeittain vähentäisi teknisestä kehityksestä johtuvia lainmuutospaineita.</p> <p>Esityksessä ehdotetaan, että oikeusrekisterikeskuksesta tulisi oikeushallinnon henkilörekistereiden rekisterinpitäjä, joka ratkaisisi niihin kohdistetut tietopyynnöt. Yksittäiset oikeushallintoviranomaiset voisivat silti edelleen vastata tietopyyntöihin, jotka koskevat pelkästään niiden omia tietoja.</p> <p>Oikeushallinnon henkilörekistereitä koskeva lainsäädäntö liittyy läheisesti oikeudenkäynnin julkisuutta koskevaan lainsäädäntöön. Hanke oikeudenkäynnin julkisuuslainsäädännön uudistamiseksi on parhaillaan vireillä. Ehdotettujen lakien voimaantulo on perusteltua yhdenmukaistaa uudistetun julkisuuslainsäädännön voimaantulon kanssa.</p>			
<p>Avainsanat atk, henkilörekisteri, henkilötiedot, oikeushallinto, oikeuslaitos, tietojärjestelmät, tietorekisterit, tietosuoja</p>			
<p>Muut tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) HARE OM019:00/2003 OM 2/30/2003</p>			
<p>Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2004:11</p>	<p>ISSN 1458-6452</p>	<p>ISBN 952-466-171-3</p>	
<p>Kokonaissivumäärä</p>	<p>Kieli suomi</p>	<p>Hinta 15,00 €</p>	<p>Luottamuksellisuus julkinen</p>
<p>Jakaja Edita Prima Oy</p>	<p>Kustantaja Oikeusministeriö</p>		

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum
6.9.2004

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppen för utvärdering av riksomfattande personregister vid justitieministeriets förvaltningsområde Avdelningschef, överdirektör Kari Kiesiläinen (ordf.) Äldre regeringssekreterare Sami Sarvilinna (sekr.)	Typ av publikation Arbetsgruppsbetänkande		
	Uppdragsgivare Justitieministeriet		
	Datum då organet tillsattes 30.6.2003		
Publikation (även den finska titeln) Behandling av personuppgifter vid rättsförvaltningen (Henkilötietojen käsittely oikeushallinnossa)			
Publikationens delar			
<p>Referat</p> <p>I förslaget föreslås att det stiftas en lag om behandling av personuppgifter vid rättsförvaltningen samt lagar om ändring av lagen om rättsregistercentralen och ändring av lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet.</p> <p>Med lagstiftningen skall av rättsförvaltningsmyndigheternas nuvarande register utformas rättsförvaltningens riksomfattande datasystem som regleras enhetligt. Samma allmänna principer skall gälla för systemet. Det allmänna systemet tjänar syftet för kundinriktad service när begäran om uppgifter kan besvaras centraliserat effektivare och mera omfattande utan att äventyra någons rättsskydd.</p> <p>Syftet är en verktygsneutral lagstiftning som är differentierad från definitionerna för de nuvarande systemen. Systemets indelning enligt processarter minskar behov till lagförändringar som förorsakas av den tekniska utvecklingen.</p> <p>I förslaget framförs att rättsregistercentralen kommer att vara registeransvarig för rättsförvaltningens personregister. Rättsregistercentralen avgör begäran om uppgifter. De enskilda rättsförvaltningsmyndigheterna kan fortfarande besvara begäran om uppgifter som gäller enbart deras egna uppgifter</p> <p>Lagstiftningen om rättsförvaltningens personregister är nära förknippad med lagstiftningen om offentligheten vid rättegång. Projektet att förnya lagstiftningen om offentlighet vid rättegång pågår. Det är motiverat att förenliga ikraftträdandet av de föreslagna lagarna med ikraftträdandet av den förnyade lagstiftningen om offentligheten.</p>			
<p>Nyckelord</p> <p>Adb, personregister, personuppgifter, rättsförvaltning, rättsväsende, datasystem, dataregister, datasekretess</p>			
<p>Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren)</p> <p>HARE OM019:00/2003</p> <p>OM 2/30/2003</p>			
Seriens namn och nummer Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkanden 2004:11		ISSN 1458-6452	ISBN 952-466-171-3
Sidoantal	Språk finska	Pris 15,00 €	Sekretessgrad offentligt
Distribution Edita Prima Ab		Förlag Justitieministeriet	

Oikeusministeriölle

Oikeusministeriö asetti 30 päivänä kesäkuuta 2003 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin valmistella oikeusministeriön hallinnonalan valtakunnallisia henkilörekistereitä koskevat erityissäännökset.

Työryhmän toimikaudeksi määrättiin 1.8.2003–2.9.2004.

Työryhmän tehtävänä on ollut käydä läpi oikeusministeriön hallinnonalan valtakunnallisia henkilörekistereitä koskeva rekisterinpitotoiminta ja valmistella niitä koskevat tarvittavat erityissäännökset. Säännöksiä valmisteltaessa on tullut pyrkiä siihen, että ehdotetut säännökset ovat johdonmukaisia rikos- ja sakkorekisteriä koskevan sääntelyn kanssa. Erityisesti on tullut huolehtia siitä, että kaikkien rekistereiden osalta on todettavissa mm. kuka on rekisterinpitäjä, mikä on rekisterin käyttötarkoitus, mikä on rekisterin tietosisältö, miten tietoja saa käsitellä ja kuinka kauan tietoja saa säilyttää. Ehdotettavan sääntelyn on tullut ensisijaisesti turvata viranomaisille toiminnan kannalta kattava tiedonsaanti, mutta sillä on tullut huolehtia myös tilastotuotannon ja tutkimuksen tiedonsaantitarpeiden tyydyttämisestä.

Työryhmän on tullut tarkastella erilaisia lainsäädäntötekniisiä sääntelyvaihtoehtoja. Erityisesti on tullut tarkastella mahdollisuutta sisällyttää tarvittavat uudet erityissäännökset ja jo olemassa olevia rekistereitä koskevat säännökset yhteen oikeushallinnon valtakunnallisia henkilörekistereitä koskevaan lakiin. Työryhmän tehtävänä on ollut laatia lainsäädännölliset ehdotuksensa hallituksen esityksen muotoon.

Työryhmän puheenjohtajaksi määrättiin oikeusministeriön oikeushallinto-osaston osastopäällikkö Kari Kiesiläinen. Jäseniksi kutsuttiin apulaisjohtaja Tauno Aalto oikeusrekisterikeskuksesta, hallitusneuvos Aulis Gerlander sisäasiainministeriöstä, valtiosyyttäjä Christer Lundström valtakunnansyyttäjänvirastosta ja toimittaja Susanna Reinboth Helsingin Sanomista; jäseniksi määrättiin edelleen hallitusneuvos Heikki Liljeroos, tietohallintojohtaja Kari Kujanen, lainsäädäntöneuvos Leena Vettenranta, ylitarkastaja Leena Rantalankila ja neuvotteleva virkamies Helinä Lehtinen oikeusministeriöstä. Työryhmän sihteeriksi määrättiin oikeusministeriön oikeushallinto-osaston hallitussihteeri (sittemmin vanhempi hallitussihteeri) Sami Sarvilinna.

Työryhmä on kokoontunut 14 kertaa. Työskentelynsä aikana työryhmä järjesti tilaisuuden toimeksiannossaan mainittujen tahojen kuulemista varten. Kuulemistilaisuuteen saapuivat edustajat tietosuojavaltuutetun toimistosta, Oikeustoimittajat ry:stä, sisäasiainministeriön poliisiosastolta sekä Suomen Asianajajaliitosta.

Saatuun työnsä valmiiksi määräajassa työryhmä kunnioittavasti luovuttaa mietintönsä oikeusministeriölle esityksin, että se toimitetaan oikeushallinnon rekisterinpitotoiminnan

keskeisille sidosryhmille lausuntoja varten ja että sen jatkovalmistelu yhteensovitetään oikeudenkäynnin julkisuutta koskevan lainsäädännön uudistustyön kanssa.

Helsingissä 2 päivänä syyskuuta 2004

Kari Kiesiläinen

Tauno Aalto

Aulis Gerlander

Christer Lundström

Susanna Reinboth

Heikki Liljeroos

Kari Kujanen

Leena Vettenranta

Leena Rantalankila

Helinä Lehtinen

Sami Sarvilinna

Hallituksen esitys laiksi henkilötietojen käsittelystä oikeushallinnossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki henkilötietojen käsittelystä oikeushallinnossa sekä lait oikeusrekisterikeskuksesta annetun lain ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain muuttamisesta.

Lainsäädännöllä oikeushallintoviranomaisten nykyisistä rekistereistä muodostettaisiin oikeushallinnon valtakunnallinen tietojärjestelmä, joka olisi säännelty yhdenmukaisesti ja jota koskisivat samat yleiset periaatteet. Valtakunnallinen järjestelmä palvelisi asiakaslähtöisyyden tavoitetta, kun tietopyyntöihin voitaisiin vastata keskitetysti tehokkaammin ja kattavammin kenenkään oikeusuoja silti vaarantamatta.

Tavoitteena on välineneutraali lainsäädäntö, joka on eriytetty olemassa olevien järjestelmien määrittelyistä. Järjestelmän jaottelu prosessilajeittain vähentäisi teknisestä kehityksestä johtuvia lainmuutospaineita.

Esityksessä ehdotetaan, että oikeusrekisterikeskuksesta tulisi oikeushallinnon henkilörekistereiden rekisterinpitäjä, joka ratkaisisi niihin kohdistetut tietopyynnöt. Yksittäiset oikeushallintoviranomaiset voisivat silti edelleen vastata tietopyyntöihin, jotka koskevat pelkästään niiden omia tietoja.

Oikeushallinnon henkilörekistereitä koskeva lainsäädäntö liittyy läheisesti oikeudenkäynnin julkisuutta koskevaan lainsäädäntöön. Hanke oikeudenkäynnin julkisuuslain säädännön uudistamiseksi on parhaillaan vireillä. Ehdotettujen lakien voimaantulo on perusteltua yhdenmukaistaa uudistetun julkisuuslainsäädännön voimaantulon kanssa.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Suomen perustuslain (731/1999) 21 §:ssä säädetään oikeusturvasta ja oikeudenkäynnin julkisuudesta. Sen mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Käsittelyn julkisuutta koskee oikeudenkäynnin julkisuudesta annettu laki (945/1984; kokonaisuudistus vireillä).

Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Pykälän 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Säännös viittaa tarpeeseen lainsäädännöllisesti turvata yksilön oikeusturva ja yksityisyyden suoja henkilötietojen käsittelyssä (HE 309/1993 vp). Perustuslakivaliokunta on katsonut säännöksen lakiviittauksen edellyttävän lainsäätäjän säätävän henkilötietojen suojasta, mutta jättävän sääntelyn yksityiskohdat lainsäätäjän harkintaan (PeVM 25/1994). Lainsäätäjän liikkuma-alaa rajoittaa kuitenkin se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy perustuslaissa suojatun yksityiselämän piiriin. Lisäksi liikkuma-alaa rajoittavat Suomea tietosuojan alalla sitovat kansainväliset velvoitteet. Henkilötietolaki (523/1999), jolla on pantu kansallisesti täytäntöön yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta 24 päivänä lokakuuta 1995 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY (jäljempänä tietosuojadirektiivi), on henkilötietojen käsittelyä koskeva yleislaki. Henkilötietojen käsittelyyn, josta ei ole erityissäännöksiä, sovelletaan henkilötietolaissa säädettyjä yleisiä periaatteita ja velvoitteita. Henkilötietojen käsittelyä kos-

kevaa erityislainsäädäntöä voidaan pitää perusteltuna silloin, kun jollakin tietyllä yhteiskunnan alueella on sen erityispiirteet huomioon ottaen tarpeen poiketa tai täsmentää henkilötietolain säännöksiä. Poikkeamisen tai täsmentämisen tarpeet on perusteltava erikseen.

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettu laki (621/1999) on yleislaki, joka koskee myös viranomaisten ylläpitämien rekistereiden julkisuutta tai sallassapitoa. Useiden viranomaisten ylläpitämien rekistereiden julkisuudesta on ollut tarpeen säätää myös erityislailla, jolloin erityislaki täydentää yleislakia.

Oikeusministeriön hallinnonalalla ylläpidetään useita erilaisia asianhallinta-, diaari-, ja rekisterijärjestelmiä, jotka sisältävät tietoa käsiteltävistä asioista ja henkilöistä. Rekisterinpitäjille esitetään entistä useammin sellaisia tiedonsaantipyyntöjä, joiden vuoksi joudutaan tekemään ratkaisuja perustuslaissa ilmaistujen yksityisyyden suoja ja tietojen julkisuutta koskevien periaatteiden suhteen. Sääntely ei ole selvää siitä, kenelle, mihin tarkoitukseen ja mitä tietoja voidaan luovuttaa.

2. Nykytila

2.1. Henkilörekisteri

Viranomaisten henkilötietoja sisältävät tietojärjestelmät (ml. diaarit) ovat paitsi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa tarkoitettuja asiakirjoja myös henkilötietolaissa tarkoitettuja henkilörekistereitä.

Henkilötietoja ovat henkilötietolain mukaan kaikki luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavat merkinnät, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi.

Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan henkilötietolaissa kaikkia henkilötietoihin kohdistuvia toimenpiteitä kuten mm. keräämistä, tallettamista, järjestämistä, käyttöä, siirtämistä, luovuttamista, yhdistämistä, suojaamista, poistamista ja tuhoamista.

Henkilörekisteri on mm. käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuva henkilötietoja sisältävä tietojoukko, jota käsitellään osin tai kokonaan atk:n avulla. Määritelmän mukainen looginen rekisterikäsite merkitsee, että samaan henkilörekisteriin luetaan kuuluviksi kaikki ne tiedot, joita käytetään samassa käyttöyhteydessä riippumatta siitä, miten ja mihin ne on talletettu.

Rekisterinpitäjä on yksi tai useampi henkilö, yhteisö, laitos tai säätiö, jonka käyttöä varten henkilörekisteri perustetaan ja jolla on oikeus määrätä henkilörekisterin käytöstä tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty.

Henkilötietojen käsittely on suunniteltava ennen kuin tietoja aletaan käsitellä. Henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta. Käsittelyn tarkoitukset sekä se, mistä henkilötiedot säännönmukaisesti hankitaan ja mihin niitä säännönmukaisesti luovutetaan, on määriteltävä ennen henkilötietojen keräämistä tai muodostamista henkilörekisteriksi. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus on määriteltävä siten, että siitä ilmenee, minkälaisen rekisterinpitäjän tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään. Tämä etukäteinen suunnitteluvälivollisuus sisältyi jo henkilötietolakia edeltäneeseen, nyttemmin kumottuun henkilörekisterilakiin (471/1987).

Henkilötietojen käsittely on sallittu muun muassa rekisteröidyn suostumuksella, jos käsittelystä säädetään laissa, jos käsittely johtuu rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tai sen nojalla määrätystä tehtävästä tai velvoitteesta, jos rekisteröidyllä on asiakas- tai palvelusuhteen, jäsenyyden tai muun niihin verrattavan suhteen vuoksi asiallinen yhteys rekisterinpitäjän toimintaan (nk. yhteysvaatimus), jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän toimeksiannosta tapahtuvaa maksupalvelua, tietojenkäsittelyä tai muita niihin verrattavia tehtäviä varten tai jos käsittelyyn on tie-

tosuojalautakunnan lupa. Henkilötietojen käsittely on sallittua laissa säädetyn edellytyksin myös tutkimusta, tilastointia ja viranomaisen suunnittelu- ja selvitystehtäviä varten.

Henkilötietolain mukaan arkaluonteisten henkilötietojen käsittely on kielletty. Arkaluonteisia henkilötietoja ovat tiedot, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan:

- 1) rotua tai etnistä alkuperää;
- 2) henkilön yhteiskunnallista, poliittista tai uskonnollista vakaumusta tai ammattiliittoon kuulumista;
- 3) rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta;
- 4) henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia,
- 5) henkilön seksuaalista suuntautumista tai käyttäytymistä; taikka
- 6) henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia.

Arkaluonteisten tietojen käsittelykiellosta on olemassa eräitä poikkeuksia. Käsittelykielto ei estä tietojen käsittelyä, josta säädetään laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä eikä tietojen käsittelyä tilastointia varten. Tietosuojalautakunta voi antaa luvan arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyyn tärkeää yleistä etua koskevasta syystä.

Arkaluonteisia tietoja voi käsitellä myös joku toinen rekisterinpitäjän toimeksiannosta tämän lukuun. Tällöin toimeksiannon antaneella rekisterinpitäjällä tulee olla lakiin perustuva oikeus käsitellä tietoja. Toimeksiannosta henkilötietoja käsittelevän on ennen tietojen käsittelyyn ryhtymistä annettava rekisterinpitäjälle asianmukaiset sitoumukset ja muutoin riittävät takeet henkilötietojen suojaamisesta. Tietosuojadirektiivin 17 artiklan 3 kohta edellyttää, että käsiteltäessä henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun, henkilötietojen käsittely on järjestettävä sopimuksella tai muulla oikeudellisella asiakirjalla, jossa määritellään käsittelijän ja rekisterinpitäjän suhde sitovasti.

Arkaluonteiset tiedot on poistettava rekisteristä välittömästi sen jälkeen, kun käsittelylle

ei ole perustetta. Perustetta ja käsittelyn tarvetta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein, jollei laista tai tietosuojalautakunnan luvasta muuta johdu.

Tietosuojadirektiivin 8 artiklan 5 kohdan mukaan rikoksiin, tuomioihin tai turvallisuutta koskeviin toimenpiteisiin liittyvää tietojenkäsittelyä voidaan suorittaa ainoastaan julkisen viranomaisen valvonnassa tai, jos kansallisessa lainsäädännössä säädetään erityisistä tarpeellisista suojatoimista, jäsenvaltion myöntämässä näiden suojatoimien kattamisissa poikkeuksissa. Näistä poikkeuksista on ilmoitettava komissiolle. Täydellistä rikosrekisteriä ei kuitenkaan saa pitää kuin julkisen viranomaisen valvonnassa.

2.2. Oikeushallinnon henkilörekisterit

Tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteri (TL/RAR)

Tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteristä ei ole lain tasoisia säännöksiä. Asetustasolla siitä on säädetty muun muassa vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta annetussa asetuksessa (447/1975) ja sakon täytäntöönpanosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (789/2002). Järjestelmää koskee lisäksi oikeusministeriön päätös yleisten alioikeuksien ja hovioikeuksien ratkaisusta tehtävistä ilmoituksista (278/1992). TL/RAR:ia koskevan erillislainsäädännön puuttuessa tulisi henkilötietolaissa arkaluonteisten tietojen käsittelylle säädettyjen edellytysten täytyä, jotta rekisterinpito olisi lain mukaista.

TL/RAR:n rekisterinpitäjänä toimii oikeusrekisterikeskus.

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus TL/RAR:ssa on käräjäoikeuksien ja hovioikeuksien rikostuomioiden lopputulostietojen jakelu näitä tietoja tarvitseville viranomaisille tai tietojärjestelmille. Rekisterin avulla tuomiolauselmatiedot välitetään muun muassa rikosrekisteriin ja sakkorekisteriin. Tietoja toimitetaan lisäksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa, tullin rekistereitä, ajokorttirekisteriä, sotilaskurinpitoasioiden hoitamista sekä tilastokeskusta varten. Rekisterin tietoja käytetään lisäksi henkilöiden luotettavuuden arviointiin.

Tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteriin rekisteröityjen ryhmiä ovat rikostuomioiden vastaajat sekä siviiliasioissa valtiolle korvausvelvollisiksi tuomitut vastaajat. Näihin liittyviä tietoja ja tietoryhmiä rekisterissä ovat tuomion vastaajakohdaiset lopputulokset, tuomiolauselmat (asian, ratkaisun ja tuomiolauselman tunnustiedot, henkilön tiedot); tuomion lopputulos vastaajan osalta (syyksi luetut rikokset, rangaistusseuraamukset, lainkohdat, muut rikosoikeudelliset seuraamukset, hylätyt syytekohtat, korvausvelvollisuus, muut lausunnot, tutkimatta jättäminen, asian raukeaminen, tuomion lainvoimaisuus vastaajan osalta, tuomiolauselman jakelu viranomaisille). Järjestelmän säännönmukaisia tietolähteitä ovat käräjäoikeuden istutokäsittelyn ja tuomion, ja vastaavasti hovioikeuden istutokäsittelyn ja tuomion, pohjalta syntyvät tuomiolauselmasovelluksen tapahtumatiedot. Tuomioistuimet siirtävät tiedot rikosasiainrekisteriin tuomiolauselmajärjestelmän tapahtumatiedostosta niin sanotulla vapauttamiskomennolla.

Toisin kuin rikosrekisterissä, TL/RAR:ssa on tietoja tuomioistuinratkaisuksista, joilla on tuomittu ainoastaan sakkorangaistus tai henkilö on jätetty rangaistukseen tuomitsematta, samoin kuin tietoja sellaisista vankeusrangaistuksista, joita ei merkitä rikosrekisteriin (siviilipalveluslain nojalla tuomitut seuraamukset). Rekisterissä on tietoja myös yhteisöakoista, joiden salassapidosta rikosrekisterissä ja sakkorekisterissä on erikseen säädetty. Lisäksi rekisteriin tallennetaan tietoja muissa pohjoismaissa tuomituista sakkotäytäntöönpanolain nojalla perittävistä seuraamuksista sekä Suomen viranomaisten maksettaviksi määräämistä uhkasakoista.

Siten TL/RAR sisältää henkilörekisteriläisä tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja.

Tietoja jaellaan (kerran viikossa) täytäntöönpano- ja rekisteriviranomaisille sekä tilastokeskukselle. Vastuu oikean jakelun suorittamisesta on kullakin tuomioistuimella vapauttamiskomentoa annettaessa.

Käräjäoikeudet voivat tehdä omia päätöksiään koskevia kyselyjä rikosasiainrekisteriin ja hovioikeudet näkevät kaikki oman tuomiopiirinsä päätökset. Käräjäoikeuden voivat tarkistaa rekisteristä, onko tuomiolauselma-

tiedot talletettu oikein järjestelmään. Hovioikeudet tallettavat omat päätöksensä käräjäoikeuden päätöksen päälle.

Rekisteriä käytetään lisäksi henkilöiden luotettavuuden arviointiin. Suojelupoliisilla on kyselyoikeus TL/RAR:iin turvallisuusselvityksiä varten. Rekisterin tietoja annetaan samassa tarkoituksessa myös paikallispoliisille ja pääesikunnalle. Viimeksi mainituilla ei ole kuitenkaan oikeutta saada tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Tietojen käyttö turvallisuusselvityksiä varten perustuu turvallisuusselvityksistä annettuun lakiin (177/2002).

Rekisterin avulla on myös ylläpidetty sakkorekisterin tietoja asioissa, jotka on ratkaistu käräjä- tai hovioikeuksissa. Tämän vuoksi rikosasianrekisterin tietoja ei voitu aiemmin poistaa ennen kuin vastaava asia voidaan poistaa sakkorekisteristä. Rikosasianrekisterin ei kuitenkaan katsottu olevan osa sakkorekisteriä, koska sillä on useita muita kuin sakkorekisteriin liittyviä käyttötarkoituksia. Tietoja säilytetään rekisterissä vähintään 5 vuotta. Oikeusrekisterikeskus on nyttemmin ottanut käyttöön RAJsa-nimisen perintäjärjestelmän, joten tiedot rikosasiainrekisteristä voidaan tämän puolesta poistaa riippumatta siitä, onko täytäntöönpano kesken.

Tällä hetkellä henkilötietolain edellytykset arkaluonteisten henkilötietojen käsittelylle eivät täyty TL/RAR:n osalta. Käsittelystä ei säädetä laissa, kysymyksessä ei ole toimeksiannosta tapahtuva henkilötietojen käsittely eikä se johdu rekisterinpitäjänä toimivalle oikeusrekisterikeskukselle välittömästi laissa säädetystä tehtävästä. Tietoja sinänsä lähetetään myös tilastointitarkoituksiin, mutta käsittelyn varsinainen päämäärä ei kuitenkaan ole tilastointi vaan täytäntöönpanon tukeminen. Käsittelyyn ei myöskään ole tietosuojalautakunnan antamaa lupaa.

Kyösti (tuomioistuinten kyselykäyttöjärjestelmä)

Kyöstin eli tuomioistuinten kyselykäyttöjärjestelmän tarkoituksena on edistää tuomioistuinten diaarijulkisuutta siten, että kansalaiset ja media saavat tietoa tuomioistuimissa vireillä olevista ja ratkaistuista asioista. Yle-

söllä on mahdollisuus selata ja hakea yksittäiseen tuomioistuimeen saapuneiden asioiden julkisia diaaritietoja ratkaisupäivän ja diaarinumeron perusteella tuomioistuimen kirjauksessa sijaitsevalta asiakaspääteeltä. Selailulla voidaan myös muun kuin sen tuomioistuimen diaaritietoja, jossa asiakaspääte sijaitsee; selailu voidaan kuitenkin kohdistaa vain yhden tuomioistuimen tietoihin kerrallaan. Viranomaisilla on laajempi oikeus katsella myös toisten viranomaisten tietoja.

Järjestelmä on tällä hetkellä käytössä korkeimmassa oikeudessa, hovioikeuksissa, korkeimmassa hallinto-oikeudessa, hallinto-oikeuksissa sekä vakuutus-oikeudessa. Käräjäoikeuksiin se on tulossa.

Järjestelmä sisältää seuraavia tietoja: Asian diaarinumero, saapumispäivä, vireilletulopäivä, asian julkisuus/salassapito, asianosaistiedot (mm. nimi, hetu), asiaryhmä, muutoksenhaunalaisten päätöksen tiedot, asian käsittelytiedot sekä lainvoimaisuus- tai valitustiedot. Järjestelmään otetaan vain oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 2 §:n mukaan julkisia tietoja, salaiset jätetään pois.

Rekisterinpitäjänä on kukin tuomioistuin.

Kansalaisten käytössä oleva ”kansalais-Kyösti” on ominaisuuksiltaan sellainen, että se on riittävällä tavoin säännelty henkilötietolain puitteissa. ”Viranomais-Kyösti” mahdollistaa useiden tuomioistuinten tietojen selailun, joten se vaatii sääntelyä. Kaikki rekisterinpitäjänä olevat tuomioistuimet eivät esimerkiksi ole antaneet lupaa selailuun julkaiselle muulle tuomioistuimelle ja oikeusrekisterikeskukselle. Poliisi on pyytänyt pääsyä viranomais-Kyöstiin, samoin Eläketurvakeskus on pyytänyt saada selailulla vakuutus-oikeuden tietoja. Kun käräjäoikeudet otetaan mukaan Kyöstin piiriin, luvanantajien ja luvantaruksijoiden määrä lisääntyy entisestään.

Kysymyksessä on valtakunnallinen pysyvä rekisteri, johon sisältyy myös arkaluonteisia henkilötietoja, lähinnä hovioikeuksien rikosasioiden ja hallinto-oikeuksien sosiaaliturvaa koskevien asioiden osalta. Edellytykset arkaluonteisten henkilötietojen käsittelylle eivät täyty, koska käsittelystä Kyöstissä ei säädetä laissa, käsittely ei johdu välittömästi oikeusministeriölle tai kenellekään muullekaan laissa säädetystä tehtävästä, tietoja ei käsitellä ti-

lastotarkoituksissa, kysymyksessä ei ole toimeksiannosta tapahtuva henkilötietojen käsittely eikä käsittelyyn ole tietosuojalautakunnan lupaa.

Sakari (rikosdiaari)

Sakari-järjestelmän käyttötarkoituksena on syyttäjäyksiköiden ja käräjäoikeuksien rikosasioiden käsittely ja asianhallinta sekä asiakirjatuotanto. Käyttötarkoituksena on lisäksi myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 18 §:n 1 momentin 1 kohdassa edellytetty luettelon pitäminen viranomaisen asioista.

Järjestelmään tallennettavia tietoja ovat tiedot asianosaisen asemasta, asiasta, asian käsittelystä ja käsittelyvaiheesta, teosta, rikosnimikkeestä, tekoajasta, teon muusta yksilöinnistä, vastaajista, asianomistajista, vastaajan ja teon yhteydestä, vaatimuksesta, vaatimuksen esittäjästä, vaatimuksen kohteesta, vaatimuksen ja teon yhteydestä, syyttäjän ratkaisusta, käräjäoikeuden ratkaisusta sekä lainvoimaisuudesta tai muutoksenhausta. Sakarin avulla tuotetaan myös asiakirjoja, kuten haastehakemuksia, haasteita, välitoimiin liittyviä asiakirjoja ja tuomioita.

Tietyn viraston asioihin on pääsy niillä kyseisen viraston henkilöillä, joille virasto on antanut käyttöoikeudet. Yhteistoimintalueen syyttäjillä on pääsy kaikkiin yhteistoimintalueen virastojen tietoihin. Syyttäjänvirastot ja käräjäoikeudet voivat myös tarkistaa supistetulla kyselyllä rekisteristä, onko niille vireille tulleen asian vastaajalla asioita avoimena muissa syyttäjänvirastoissa tai käräjäoikeuksissa, jotta tarvittaessa henkilön asioiden käsittely voidaan keskittää yhdelle syyttäjälle tai käräjäoikeudelle. Valtakunnansyyttäjänvirastolla on pääsy kaikkiin syyttäjäyksiköihin.

Jokainen tuomioistuimien ja syyttäjäyksikköjen omien tietojensa rekisterinpitäjä.

Teknisesti Sakari on keskitetty valtakunnallinen rekisteri, johon sisältyy syytteitä koskevia arkaluonteisia tietoja. Rekisteristä selviää mikä on ollut syyteharkinnan lopputulos kunkin asiassa syytetyn osalta, mutta ei lopullista ratkaisua niissä rikosasioissa, joissa syyte on päätetty nostaa. Tietoja luovutetaan

säännönmukaisesti poliisille syyttäjän tekemistä syyttämättäjäättämispäätöksistä ja siirretään tilastotietokantaan yksittäisen viraston tai valtakunnansyyttäjänviraston ja oikeusministeriön käyttöön. Tietoja luovutetaan myös turvallisuus selvityksiä varten, vaikka rekisterissä ei ole tietoa tuomioistuimen asiassa antamasta päätöksestä. Luovuttaminen perustuu lakiin turvallisuus selvityksistä.

Koska Sakarista ei ole säädetty laissa, sovelletaan Sakarin avulla tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn henkilötietolakiä. Henkilötietolaissa säädetty edellytykset arkaluonteisten henkilötietojen käsittelylle eivät Sakarin osalta täyty, koska käsittelystä ei säädetä laissa, käsittely ei johdu välittömästi oikeusministeriölle tai kenellekään muullekaan laissa säädetystä tehtävästä, tietoja ei käsitellä tilastotarkoituksissa, kysymyksessä ei ole toimeksiannosta tapahtuva henkilötietojen käsittely eikä käsittelyyn ole tietosuojalautakunnan lupaa. Henkilötietolain 12 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla arkaluonteisten tietojen käsittelykielto ei sinänsä estä tietojen käsittelyä, joka on tarpeen oikeusvaateen laittamiseksi, esittämiseksi, puolustamiseksi tai ratkaisemiseksi. Koska arkaluonteiset henkilötiedot kuitenkin säilyvät rekisterissä sen jälkeenkin kun oikeusvaade on ratkaistu, ei rekisterinpito tältä osin voi perustua mainittuun lainkohtaan.

Tuomas (siviiliasioiden diaari)

Tuomaksen eli siviiliasioiden diaarijärjestelmän käyttötarkoituksena on käräjäoikeuksien tällaisten asioiden käsittely ja hallinta. Käyttötarkoituksena on lisäksi myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 18 §:n 1 momentin 1 kohdassa edellytetty luettelon pitäminen viranomaisen asioista.

Tuomakseen tallennettavia tietoja ovat tiedot asianosaisista, näiden asemasta, asiasta, asian käsittelystä ja käsittelyvaiheesta, välitoimista, istunnoista ja ratkaisusta. Jokainen käräjäoikeus on oman Tuomaksensa rekisterinpitäjä.

Tällä hetkellä Tuomokset ovat fyysisesti ja loogisesti erillisiä. Ne on kuitenkin myöhemmin tarkoitus keskittää yhdeksi suureksi fyysiseksi kannaksi samoin kuin Sakariin.

Tämän myötä tulevat esille samat kysymykset kuin edellä Sakarinkin kohdalla.

Ns. raportointi- ja tilastointijärjestelmä

Raportointi- ja tilastointijärjestelmään kerätään tietoja hallinto-oikeuksien, hovioikeuksien, korkeimman hallinto-oikeuden, korkeimman oikeuden, kriminaalihuoltolaitoksen, käräjäoikeuksien, oikeusaputoimistojen, syyttäjänvirastojen sekä vakuutus oikeuden asianhallintajärjestelmistä. Järjestelmään siirretään kerran vuorokaudessa tiedot virastojen erillisistä diaareista ja keskitetystä rikosdiarista Sakarista. Rekisteriin ei kuitenkaan siirretä mitään tietoja joidenkin järjestelmien sisältämistä tekstidokumenteista. Järjestelmässä on tietoja vuodesta 1998 alkaen.

Raportointi- ja tilastointijärjestelmän rekisterinpitäjinä ovat edellä mainitut virastot. Rekisterinpitäjiksi mainittujen lisäksi järjestelmää käyttää myös oikeusministeriö.

Rekisterin käyttötarkoituksena on tilastotuotanto. Tilastoja tuotetaan muun muassa oikeusministeriön tulosohjausta varten. Rekisteriä käytetään myös erilaisten raporttien tekemiseen, esimerkiksi vaikkapa syyttäjätai tuomarikohtaiset listat avoimista asioista.

Lähtökohtaisesti jokainen käyttäjä näkee vain oman virastonsa tilastot ja raportit sekä lisäksi koko maan tilastoja, joissa on vain lukumäärätietoja. Jokaisella syyttäjyksiköllä on lisäksi pääsy kaikkiin syyttäjätalastoihin, myös työtilastoihin.

Kysymyksessä on siten suuri valtakunnallinen pysyvä rekisteri, joka sisältää henkilötasoisia tietoa ja paljon myös arkaluonteisia tietoja.

Koska raportointi- ja tilastointijärjestelmää ei ole säädetty laissa, sovelletaan rekisterin avulla tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn henkilötietolakia. Henkilötietolain 12 §:n mukaan arkaluonteisia henkilötietoja saa käsitellä tilastointia varten. Silloin kun kysymys on sellaisesta henkilötietojen käsittelystä tilastotarkoituksia varten, josta ei ole toisin säädetty, on lisäksi henkilötietolain 15 §:ssä säädettyjen edellytysten henkilötietojen käsittelylle täyttyvä. Henkilötietolain 15 §:n mukaan tilastotarkoituksia varten saa henkilötietoja puolestaan käsitellä, jos (1) ti-

lastoa ei voida tuottaa tai sen tarkoituksena olevaa tiedontarvetta toteuttaa ilman henkilö-tietojen käsittelyä; (2) tilaston tuottaminen kuuluu rekisterinpitäjän toimialaan; sekä (3) tilastorekisteriä käytetään vain tilastollisiin tarkoituksiin eikä siitä luovuteta tietoja siten, että tietty henkilö on niistä tunnistettavissa, ellei tietoja luovuteta julkista tilastoa varten. Kaikkien edellä mainittujen edellytysten on täyttyvä yhtäaikaan, jotta tietojen käsittely tilastotarkoituksia varten olisi laillista. Tällä hetkellä nämä edellytykset eivät täyty.

Oikeusministeriön hallinnonalan raportointi- ja tilastotuotantoa ollaan kehittämässä suuntaan, jossa nimenomaista tietojen luovuttamista operatiivisesta asianhallintajärjestelmästä tilastotuotantojärjestelmään ei enää tarvitsisi tehdä, vaan operatiiviset tiedot olisivat sellaisinaan käytettävissä tilastotuotantoon ns. DataWarehouse -järjestelyn avulla. Tässä järjestelyssä tiedot monistetaan joihtain sellaisinaan operatiivista järjestelmää toistavaksi tietokannaksi, johon voidaan siten kohdistaa tilastoinnissa ja raportoinnissa tarvittavia toimenpiteitä. Tietosisältö operatiivisessa kannassa ja tilastokannassa on samanlainen.

Muita tuomioistuinten asiankäsittelyjärjestelmiä

Hovioikeuksilla, korkeimmalla oikeudella, hallinto-oikeuksilla, korkeimmalla hallinto-oikeudella, markkinaoikeudella, työtuomioistuimella ja vakuutus oikeudella on kaikilla omat asianhallintajärjestelmänsä.

Asianhallintajärjestelmiin tallennettavia tietoja ovat tiedot asianosaisista, näiden asemasta, asiasta, asian käsittelystä ja käsittelyvaiheesta, välitoimista, istunnoista ja ratkaisusta. Jokainen edellä mainittu tuomioistuin on oman asiankäsittelyjärjestelmänsä rekisterinpitäjä.

Muita oikeusministeriön hallinnonalan rekistereitä

Oikeusministeriön hallinnonalalla ylläpidetään suurta määrää erilaisia rekistereitä erillislainsäädännön perusteella. Rikosrekisteristä säädetään rikosrekisterilaissa (770/1993).

Sakkorekisteristä, saatavarekisteristä, muun-
torangaistusrekisteristä, rangaistusmääräys-
rekisteristä, rikesakkorekisteristä, rikosva-
hinkoasiainrekisteristä säädetään sakon täy-
täntöönpanosta annetussa laissa (672/2002).
Liiketoimintakieltorekisteristä säädetään lii-
ketoimintakiellosta annetussa laissa
(1220/1997). Rangaistusten täytäntöön-
panotehtävien sekä muiden rikosseuraamus-
virastolle, kriminaalihuoltolaitokselle ja van-
keinhoitolaitokselle kuuluvien tehtävien suorittamiseksi tarpeellisista henkilörekistereistä säädetään henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa annetussa laissa (422/2002). Ylikuormamaksurekisteriä koskevia säännöksiä on ylikuormamaksusta annetussa asetuksessa (240/1982). Kuulutusrekisteristä säädetään julkisesta haasteesta annetussa laissa (729/2003). Lahjoitusasiainrekisteristä säädetään lahjanlupauslaissa (766/1991). Avioehtoasiain rekisteristä säädetään avioliittolaissa (234/1929). Kaupanvahvistajarekisteristä säädetään kaupanvahvistaja-asetuksessa (958/1996). Konkursirekisteristä säädetään konkurssilaissa (120/2004). Yrityssaneerausrekisteristä säädetään yrityksen saneerauksesta annetussa laissa (794/1998). Kiinteistötietojärjestelmästä säädetään kiinteistörekisterilaissa (392/1985), lainhuuto- ja kiinnitysrekisteristä annetussa laissa (353/1987) ja kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetussa laissa (453/2002). Velkajärjestelyrekisteristä säädetään yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993).

Kaikkissa edellä mainituissa rekistereissä on siis huomionarvoista, että sääntely on jo erityislainsäädännössä, lukuun ottamatta ylikuormamaksurekisteriä ja kaupanvahvistajarekisteriä, joissa säädöstasona on asetus. Ylikuormamaksurekisteri ei ole tietosuojan kannalta ongelmallinen, koska henkilötietolaki antaa luvan pitää rekisteriä saamisen perimistä varten, mistä asiassa on kysymys. Kaupanvahvistajat puolestaan on määrätty suorittamaan julkista tehtävää. Kaupanvahvistajarekisterin pitäminen on siten henkilötietolain 8 §:n 8 kohdassa tarkoitettuun henkilön asemaan ja tehtäviin julkisyhteisössä liittyvää yleisesti saatavilla olevan tiedon käsittelyä,

joten se on suoraan henkilötietolain nojalla sallittua.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet

Oikeusministeriön hallinnonala lla ylläpidetään useita erilaisia asianhallinta-, diaari-, ja rekisterijärjestelmiä, jotka sisältävät tietoa käsiteltävistä asioista ja henkilöistä. Näiden järjestelmien rekisterinpitäjät joutuvat entistä useammin vastaamaan sellaisiin tiedonsaanti-
pyyntöihin, joiden takia on punnittava yksityisyyden suojaa ja tietojen julkisuutta koskevien periaatteiden suhdetta. Nykyisen sääntelyn perusteella ei kaikissa tapauksissa ole selvää kenelle, mihin tarkoitukseen ja mitä tietoja voidaan luovuttaa, varsinkin kun rekistereihin sisältyy arkaluonteisia henkilötietoja. Nämä arkaluonteiset tiedot ovat lähinnä henkilötietolain 11 §:n 3 kohdassa tarkoitettuja rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta koskevia tietoja. Joissakin rekistereissä on kuitenkin myös henkilötietolain 11 §:n 4 ja 6 kohdassa tarkoitettuja tietoja henkilön terveydentilasta tai henkilön sosiaalihuollon tarpeesta ja saamista sosiaalipalveluista.

Mainittujen rekisterien henkilötietolain edellyttämä etukäteinen suunnittelu on ollut osin puutteellista. Tämä ilmenee mm. epä-tietoisuutena siitä, kuka on näiden rekisterien henkilötietolaissa tarkoitettu rekisterinpitäjä, jonka tehtävänä on mm. päättää tietojen luovutuksesta ko. henkilörekistereistä. Henkilötietojen käsittelyn tarkoituksia ei myöskään ole kaikilta osin määritelty siten, että niistä ilmenisi, minkälaisen rekisterinpitäjän/oikeusministeriön tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta ja hallintovaliokunta ovat linjanneet sitä, mitkä henkilötietojen käsittelyä koskevat asiat kuuluvat lailla säätämisen piiriin. Ne tulee ottaa huomioon kun henkilötietojen käsittelystä ja henkilörekistereistä säädetään erityislainsäädännössä. Erityislainsäädäntöön tulee sisällyttää siinä säännellyn henkilörekisterin osalta säännökset muun muassa rekisterin käyttötarkoituksesta,

tietosisällöstä ja tietojen säilytysajasta mainitussa rekisterissä.

Tällä esityksellä on tarkoitus antaa lainsäädännöllinen pohja nykyisin noudatetuille käytännöille tietojen käsittelyssä oikeushallinnon viranomaisissa. Tietojen tallettamista, luovuttamista ja muuta käsittelyä pyritään sääntelemään niin, että se täyttää niin henkilötietolain, tietosuojadirektiivin kuin perustuslakivaliokunnankin asettamat edellytykset. Tarkoituksena on samalla edistää sekä julkisuusperiaatteen että yksityisyyden suojan periaatteen toteutumista oikeushallinnon toiminnassa aiheuttamatta kohtuuttoman suuria tai kustannusvaikutuksiltaan huomattavia muutosvaatimuksia nykyisiin järjestelmiin.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Valtakunnallinen rekisteri

Oikeusministeriö ylläpitää tällä hetkellä kolmea valtakunnallista henkilörekisteriä, joista ei ole laintasoista sääntelyä. Nämä rekisterit ovat Kyösti, Sakari sekä ns. raportointi- ja tilastointijärjestelmä. Samoin oikeusrekisterikeskus ylläpitää tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteriä. Kaikkiin sisältyy arkaluonteisia henkilötietoja. Näiden rekisterien osalta sääntelytarve on ilmeinen.

Esimerkiksi Sakarista luovutetaan valtakunnallisesti tietoja samaan tapaan kuin tuomiolauselmajärjestelmästäkin (esim. missä on vireillä juttuja tietyllä rikosnimikkeellä). Myös samaa vastaajaa koskevien vireilläolotietojen olisi syytä olla oikeushallintoviranomaisten lisäksi myös poliisin käytettävissä yksinkertaisemmin menettelyin kuin nyt.

Tuomaksen osalta valtakunnallinen sääntelytarve tulee ajankohtaiseksi, kun virastokohdattaiset diaarit keskitetään yhteen rekisteriin.

Edellä mainituista rekistereistä ja muiden oikeushallintoviranomaisten asianhallintajärjestelmistä muodostettaisiin oikeushallinnon valtakunnallinen tietojärjestelmä. Tavoitteena on sellainen tuomioistuinten ja syyttäjäsiköiden järjestelmien kokonaisuus, joka on säännelty yhdenmukaisesti ja jota koskevat samat yleiset periaatteet. Samalla tietojen joustava käyttö ja siirtäminen oikeushallinnon yksiköiden kesken tulisi lainsäädännön

puolesta mahdolliseksi. Valtakunnallinen järjestelmä olisi myös asiakaslähtöisyyden kannalta perusteltu, koska esitettyihin tietopyyntöihin voitaisiin vastata keskitetysti tehokkaammin ja kattavammin, kenenkään oikeus suoja silti vaarantamatta.

Tietojärjestelmän tärkeimmät käyttötarkoitukset olisivat Suomen perustuslaissa tarkoitettu tuomiovallan käyttäminen sekä yleisistä syyttäjistä annetun lain (199/1997) mukainen syyttäjän tehtävien hoitaminen. Käyttötarkoituksena olisivat lisäksi oikeushallintoviranomaisille säädettyjen muiden lakisääteisten tehtävien hoitaminen. Esimerkiksi oikeusrekisterikeskus huolehtii jo nykyisen lainsäädännön perusteella tietojen välittämisestä edelleen muille viranomaisille, ja nyt esitettävässä lainmuutoksessa oikeusrekisterikeskuksen tehtäväksi tulisi käsittely- ja ratkaisutietojen luovuttamisesta päättäminen myös muille kuin viranomaisille. Oikeusministeriö voisi käyttää tietoja toiminta- ja taloussuunnittelussaan.

Valtakunnallisen käytön lisäksi eri tarkoituksissa tallennetuille tiedoille määriteltäisiin tarkemmat käsittelyä koskevat säännöt tiedon luonteen mukaisesti. Tarkoituksena ei ole, että esitettävällä lainsäädännöllä olennaisesti muutettaisiin nyt voimassa olevia tietojen luovutusta koskevia aineellisia sääntöjä. Salassa pidettävät tiedot olisivat jatkossakin salaisia ja arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä rajoittaisivat samat periaatteet kuin aikaisemminkin. Sen sijaan tarkoituksena on järkeistää menettelyä tietojen käsittelystä ja luovuttamisesta tehtävien päätösten osalta ja samalla vähentää tilanteita, joissa sinänsä olemassa oleva, teknisesti saatavilla oleva ja julkinen tieto jää vaille käyttöä sen takia, että sama tietopyyntö on esitettävä kohtuuttoman monelle eri taholle.

Esitettävä sääntely on pyritty eriyttämään olemassa olevien järjestelmien määrittelyistä myös sen takia, että tekninen kehitys jatkuu. Yksittäiset järjestelmät tulevat käyttöikänsä päähän tai kokevat muutoin sellaisia muutoksia, että niitä koskeva lainsäädäntö olisi tarpeelloman tiiviin muutospaineen alla. Valtakunnallinen järjestelmä, johon talletettavat tiedot olisi jaoteltu prosessilajeittain pikemminkin kuin järjestelmäkohtaisesti vähentäisi

tällaisia teknisestä kehityksestä johtuvia muutostarpeita. Samalla päästäisiin tilanteeseen, jossa yhtä oikeushallinnon viranomaisten toiminnassa käsiteltävää tietoa säännelään vain yhden kerran, riippumatta siitä, missä yksittäisessä järjestelmässä tieto sijaitsee. Tavoitteena on, että tekniikan tarjoamia mahdollisuuksia käytetään hyväksi.

Rekisterinpitäjäksi oikeusrekisterikeskus

Esitettävälle valtakunnalliselle tietojärjestelmälle on tarpeen määritellä valtakunnallisesti toimivaltainen rekisterinpitäjä.

Valtioneuvoston vuonna 1998 tekemän periaatepäätöksen ”Laadukkaat palvelut, hyvä hallinto ja vastuullinen kansalaisyhteiskunta” mukaan tavoitteena on kehittää ministeriöitä hallituksen esikunniksi ja hallinnonalansa johtajiksi. Ministeriöistä on tarkoitus siirtää pois tehtävät, jotka eivät välittömästi palvele hallituksen esikuntaroolia, alaisen hallinnon ohjausta ja johtamista, kansainvälistä yhteistyötä tai EU-koordinaatiota. Toimeenpanotehtävät tulisi sijoittaa ministeriötä alemmalle tasolle. Edellä mainitun perusteella on perusteltua, että oikeusministeriö ei toimisi oikeushallinnon valtakunnallisten rekisterien rekisterinpitäjänä, vaan rekisterinpitäjäksi määrätään muu virasto.

Eräiden oikeusrekisterien ylläpitotehtävät on jo siirretty oikeusministeriön oikeushallinto-osastolta oikeusministeriön alaiselle oikeusrekisterikeskukselle oikeusrekisterikeskuksesta annetulla lailla (1287/1995). Tavoitteena oli edellä mainittujen periaatteiden mukaisesti vapauttaa oikeusministeriö yksityistä henkilöä tai yhteisöä koskevien täytäntöönpano- ja rekisterinpitotehtävien suorittamisesta ja siirtää nämä tehtävät erillisviranomaiselle.

Oikeusrekisterikeskuksen tehtävänä on oikeusrekisterikeskuksesta annetun lain 1 §:n mukaan huolehtia niistä sakkoihin, menettämisseuraamuksiin, maksuihin ja saamisiin liittyvistä täytäntöönpanotehtävistä sekä oikeusrekisterien ylläpitotehtävistä, jotka säädetään sen tehtäviksi muussa laissa tai asetuksessa taikka määrätään sen nojalla annetussa päätöksessä. Oikeusrekisterin käsitettä ei laissa määritellä. Oikeusrekisterikeskuk-

sesta annetun lain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä todetaan, että ”ehdotuksessa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen velvoittavien säädösten muuttamisesta annetaan myöhemmin erillinen hallituksen esitys”. Tällaista erillistä esitystä ei tähän mennessä ole annettu.

Esitykseen sisältyy siksi ehdotus oikeusrekisterikeskuksesta annetun lain muuttamiseksi siten, että viraston nimenomaiseksi tehtäväksi tulee toimia oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän rekisterinpitäjänä, kuten henkilötietolain 3 §:n 4 kohdassa edellytetään.

Tietojen tallettaminen järjestelmään tapahtuisi tietysti edelleen pääosin muiden oikeushallintoviranomaisten toimesta. Samoin oikeudenkäynnin julkisuuteen liittyvät päätökset yksittäistä asiaa koskevien tietojen salapidosta tai julkisuudesta tehtäisiin tuomioistuimessa eikä oikeusrekisterikeskuksessa. Oikeusrekisterikeskus olisi kuitenkin toimivaltainen viranomainen tekemään koko tietojärjestelmää koskevia ratkaisuja ja varsinkin päätöksiä tietojen luovutuspyynnöissä, jotka koskevat useampaa kuin yhtä virastoa.

4. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä vaikutuksia olemassa olevien tietojärjestelmien käyttöön eikä se aseta vaatimuksia välittömiin kehittämistoimiin ryhtymisestä. Esitys on kuitenkin luonteeltaan sellainen, että tulevissa tietojärjestelmien kehittämishankkeissa on otettava lainsäädännön vaatimukset entistä tarkemmin huomioon. Samoin perustettaessa hallinnonalalle uusia henkilörekistereitä on jatkossa toki huolehdittava siitä, että henkilötietojen käsittely suunnitellaan etukäteen henkilötietolain edellyttämällä tavalla.

Oikeusrekisterikeskuksen roolia esitetään vahvennettavaksi. Tämä edellyttää, että oikeusrekisterikeskuksen henkilöstöresursseja vahvistetaan vastaavasti. ORK:lle on viime vuosina jo säädetty uusia tehtäviä, kuten rikosvahinkojen takaisinperintä, rikostaustaotteiden toimittaminen, uuden konkurssilain mukaiseen rekisterinpitoon liittyvät tehtävät sekä sakon täytäntöönpanoon liittyvät perintehtävät. Rikostaustaotteita varten

ORK:hon on perustettu uusia virkoja, mutta sieltä on toisaalta siirretty virkoja oikeushallinnon tietohallinnon uudelleenjärjestelyjen myötä. Käytännössä ORK ei pysty osoittamaan resursseja tässä esityksessä tarkoitettuihin uusiin tehtäviin sisäisin siirroin, vaan lain säätäminen edellyttää useamman viran suuruista resurssilisäystä.

5. Asian valmistelu

Tätä esitystä on valmisteltu oikeusministeriön asettamassa työryhmässä. Työryhmä järjesti työskentelynsä aikana kuulemistilaisuuden, jossa saatiin valmistelua varten näkemyksiä ja lisätietoja tietosuojavaltuutetun toimistolta, Oikeustoimittajat r.y:ltä, sisäasiainministeriön poliisiosastolta sekä Suomen Asianajajaliitolta. Tämä työryhmän mietintö on kuitenkin syytä lähettää laajemmalle lausuntokierrokselle, koska siinä esitetyt ehdotukset vaikuttavat huomattavan monien viranomaisten ja muiden tahojen toimintaan. Esityksen jatkovalmistelu voinee lausuntojen saavuttua tapahtua virkatyönä. Jatkovalmistelussa on lisäksi otettava huomioon oikeudenkäynnin julkisuutta koskeva lainsäädännön uudistustyö.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

6.1. Riippuvuus muista esityksistä

Kuten edellä jo on todettu, tällä esityksellä ei ole tarkoitus puuttua tietojen tallettamista, luovuttamista ja muuta käsittelyä koskevien sääntöjen aineelliseen sisältöön, vaan pikemminkin antaa lainsäädännöllinen pohja nykyisin noudatetuille käytännöille. Tarkoituksena ei ole vaikuttaa sen enempää julkisuusperiaatteen kuin yksityisyyden suojankaan periaatteen nykyulottuvuuksiin oikeushallinnon toiminnassa. Vireillä on kuitenkin toinen lainsäädäntöhanke, jossa arvioidaan nimenomaan näitä kysymyksiä. Hankkeella on keskeinen merkitys tämän esityksen jatkovalmistelulle.

Vuonna 2000 asetettu oikeudenkäynnin julkisuus -toimikunta antoi mietintönsä

7.2.2002 (KM 2002:1). Toimikunta esitti oikeudenkäynnin julkisuutta koskevan lainsäädännön uudistamista kokonaisuudessaan. Esityksen tavoitteena on lisätä oikeudenkäyntien avoimuutta ja julkisuutta yleensä sekä parantaa lainkäytön läpinäkyvyyttä kaikissa tuomioistuimissa. Tavoitteena on myös parantaa tuomioistuinten mahdollisuuksia tapauskohtaisen harkinnan perusteella ottaa aikaisempaa monipuolisemmin ja joustavammin huomioon sekä oikeudenkäynnin julkisuus, yksityiselämän suoja että muut oikeudenkäynnin julkisuuden toteuttamiseen vaikuttavat seikat. Esityksen tavoitteena on lisäksi selkeyttää oikeudenkäynnin julkisuutta koskevaa säännöstöä.

Vuonna 2002 asetettu oikeudenkäynnin julkisuus hallintolainkäytössä -työryhmä antoi mietintönsä 3.7.2003 (TrM 2003:8). Työryhmän tehtävänä oli tarkastella hallintolainkäytön erityispiirteitä ja niiden vaikutusta lainkäytön julkisuutta koskevaan uudistustyöhön toimikunnan mietinnön ja siitä saatujen lausuntojen perusteella. Työryhmän ehdotusten tavoitteena on ollut lainsäädäntö, joka turvaa hallintotuomioistuinten päätösten ja niiden perustelujen julkisuuden mahdollisimman laajasti ja samalla ratkaisee julkisuuden ja yksityisyyden suojan välisen ristiriidan asianosaisten oikeusturvan takaavalla tavalla.

Edellä mainittuihin mietintöihin, niistä saatuihin lausuntoihin ja jatkovalmisteluun perustuva hallituksen esitys eduskunnalle oikeudenkäynnin julkisuutta koskevaksi lainsäädännöksi annettaneen vuonna 2005. Oikeudenkäynnin julkisuutta koskevilla yleisillä säännöksillä ja oikeushallinnon henkilökistöistä koskevalla lainsäädännöllä on keskeinen yhteys, joten tämän esityksen jatkovalmistelussa on perusteltua syytä ottaa huomioon, millaisiin ratkaisuihin julkisuuslainsäädäntöä valmisteltaessa lopulta päätehtään. Tämän esityksen perusteella annettavan lainsäädännön ja tulevan uuden oikeudenkäynnin julkisuutta koskevan lainsäädännön on syytä sopia yhteen alusta alkaen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki henkilötietojen käsittelystä oikeushallinnossa

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Lain soveltamisala.* Pykälän 1 momentin mukaan lakia sovellettaisiin Suomen perustuslain 3 §:n 3 momentissa tarkoitetun tuomiovallan käyttämisen sekä yleisistä syyttäjäistä annetun lain 1 §:ssä tarkoitettujen syyttäjän tehtävien hoitamisen kannalta tarpeelliseen henkilötietojen käsittelyyn. Lakia sovellettaisiin myös muiden oikeushallintoviranomaisille kuuluvien lakisääteisten tehtävien hoitamisen kannalta tarpeelliseen henkilötietojen käsittelyyn. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi oikeusrekisterikeskuksesta annetun lain 1 §:n ehdotetussa 2 momentissa tarkoitettu rekisterinpito ja lain 3 momentissa tarkoitettu rekisteritietojen luovuttaminen muille viranomaisille, yksityisille henkilöille ja yhteisöille, valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 12 §:ssä tarkoitettu ministeriön toiminta- ja taloussuunnittelu samoin kuin tilastolain (280/2004) 2 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tilastojen laatiminen. Kuten henkilötietolakia, myös ehdotettua lakia sovellettaisiin kuitenkin vain henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn sekä henkilötietojen muuhun käsittelyyn silloin, kun tietojen on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa.

Oikeushallintoviranomaisten sisäistä hallintoa varten perustetut henkilöstö-, talous- ja muut henkilörekisterit eivät kuulu lain soveltamisalaan. Tällaisiin rekistereihin ja niihin liittyvään henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin edelleen henkilötietolakia ja omaa erityislainsäädäntöään, esimerkiksi nimikirjalakia (1010/1989).

Pykälän 2 momentti sisältäisi viittauksen henkilötietolakiin ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin toissijaisena lainsäädäntönä, jota sovellettaisiin siltä osin kuin ehdotetussa laissa tai muussa erityislaissa ei toisin säädetä. Momentti sisältäisi viittauksen myös [vireillä olevan oikeudenkäyn-

nin julkisuutta koskevan uudistustyön tuloksena syntyvään lainsäädäntöön]. Henkilötietolain mukaan määräytyisivät esimerkiksi henkilötietoa ja henkilötietojen käsittelyä koskevat määritelmät, jollaisia ei esitetä sisällytettäväksi ehdotettuun lakiin. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain ja oikeudenkäynnin julkisuutta koskevan lainsäädännön nojalla määräytyisivät puolestaan muun muassa tietojen salassa pidettävyys ja asianosaisen oikeus tiedonsaantiin. Viittausten tarkoituksena on lisätä ehdotetun lain informatiivisuutta. Arkistolain (831/1994) soveltamiseen viitattaisiin lakiehdotuksen 22 §:ssä.

2 §. *Määritelmät.* Pykälässä määriteltäisiin tuomioistuimet ja viranomaiset, joiden toimintaan sovellettaisiin ehdotettua lakia. Sen 1–3 kohdassa mainitut yleiset tuomioistuimet, 4–5 kohdassa mainitut hallintotuomioistuimet ja 6–8 kohdassa mainitut erityistuomioistuimet käyttävät tuomiovaltaa; pykälän 9–10 kohdassa mainitut syyttäviviranomaiset puolestaan huolehtivat syyttäjän tehtävien hoitamisesta. Pohjoisten kihlakuntien yhteinäisvirastojen päällikköinä toimivat nimismiehet katsottaisiin tässä laissa tarkoitetuiksi oikeushallintoviranomaisiksi vain silloin, kun he hoitavat syyttäjän tehtäviä. Määritelmät on syytä sisällyttää lakiin, koska oikeushallinto voidaan käsitteenä määritellä eri laajuuksissa.

Määritelmän mukaisia varsinaisia oikeushallintoviranomaisia olisivat siis vain tuomioistuimet ja syyttäjälaitos. Sen sijaan esimerkiksi ulosotto toimi, rikosseuraamusala, julkinen oikeusapu ja yksityinen asianajajalaitos, jotka kuuluvat laajemmin määritellyn oikeushallinnon piiriin, jäisivät lain soveltamisalan ulkopuolelle. Henkilötietojen käsittelyä ulosotto toimessa säännellään ulosottolain (37/1895) 1 päivänä maaliskuuta 2004 voimaan tulleessa laajassa osittaisuudistuksessa (679/2003). Henkilötietojen käsittelyyn rikosseuraamusalalla puolestaan sovelletaan henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa annettua lakia. Toisin kuin tuomioistuimet ja syyttäjälaitos, julkinen oikeusapu ja yksityinen asianajajalaitos eivät

puolestaan käytä julkista valtaa eikä niiden tarjoamiin oikeudellisiin palveluihin sovelleta viranomaisten toiminnan julkisuutta tai oikeudenkäynnin julkisuutta koskevaa lainsäädäntöä. Tehtävien erilaisuuden takia myöskään näiden oikeushallinnon osien sisällyttäminen ehdotetun lain soveltamisalaan ei ole perusteltua.

Myös valtakunnanoikeus ja vankilaoikeus on jätetty pois oikeushallintoviranomaisten luettelosta. Valtakunnanoikeus on erityistuomioistuimien toiminnan luonne ei edellytä nimenomaista sääntelyä henkilötietojen käsittelystä. Vankilaoikeus, joka niin ikään on erityistuomioistuimien käsittelyä varsinkin rajattua asiaryhmää ja sen suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan edellä mainittua henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa annettua lakia.

Pykälän 11 kohdassa mainittu oikeusministeriö kuuluisi lain soveltamisalaan, koska sille kuuluu myös oikeushallintoasioita. Kyseessä ovat esimerkiksi oikeusministeriön oikeushallinto-osaston sekä kriminaalipoliittisen osaston tulosohjaustehtävät sekä oikeusministeriön organisaatioon kuuluvan oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksen (OTTK) toimialaan kuuluvat tehtävät, jotka joko suoraan tukevat tuomiovallan käyttämistä tai syyttäjän tehtävien hoitamista tai joista on säädetty erikseen lailla. Pykälän 12 kohdassa mainittu oikeusrekisterikeskus (ORK) on oikeusministeriön alainen täytäntöönpano- ja oikeusrekisterien ylläpitoviranomainen, jonka tehtävistä säädetään oikeusrekisterikeskuksesta annetussa laissa.

2 luku. Oikeushallinnon tietojärjestelmät

3 §. *Oikeushallinnon valtakunnallinen tietojärjestelmä.* Oikeushallintoviranomaisilla on käytössä lukuisia tietojärjestelmiä, jotka eroavat toisistaan käyttötarkoituksensa tai käyttävän viranomaisen perusteella. Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin oikeushallinnon valtakunnallinen tietojärjestelmä, joka toimisi yläkäsitteenä kaikille oikeushallintoviranomaisten käyttämille ja ylläpitämille henkilörekistereille. Määrittelyn tavoitteena on muodostaa tuomioistuineläytöksen ja syyttäjäeläytöksen käyttämistä tietojärjestelmistä oi-

keudellinen kokonaisuus, jossa samaa tarkoitusta palvelevia järjestelmiä voidaan säännellä yhdenmukaisesti sekä mahdollistaa tietojen joustava käyttö ja siirtäminen oikeushallintoviranomaisten kesken. Järjestelmän määrittelyminen valtakunnalliseksi palvelisi myös asiakaslähtöisyyden tavoitetta, kun hyväksyttäviin tietopyyntöihin voitaisiin vastata tehokkaammin ja kattavammin.

Oikeushallintoviranomaisten sisäinen käyttö muodostaisi koko valtakunnallista tietojärjestelmää koskevan yhteisen käyttötarkoituksen, mutta siihen eri tarkoituksissa talletettaville tiedoille määriteltäisiin myös tarkemmat säännökset, joilla olisi tietojen keräämistä ja tallettamista, säilytysaikoja ja oikeushallintoviranomaisten ulkopuolelle luovuttamista rajaavaa vaikutusta.

Tietojärjestelmään saataisiin tallettaa myös tekniseen rekisterinpitoon tarvittavia rekisterimerkintöjä ja asiakaspalvelun kannalta tarpeellisia merkintöjä asiakkaista, tilauksista ja tietojen toimituksista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän rekisterinpitäjäksi oikeusrekisterikeskus. Säännös olisi laajennus ORK:n nykyiseen tehtävänkuvaukseen, jonka mukaan keskus vastaa eräissä muissa laeissa, kuten rikosrekisterilaisissa ja sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa, säädetystä rekisterinpidosta sekä tuomiolauselmajärjestelmän ylläpidosta. Useimpien oikeushallintoviranomaisissa käytössä olevissa tietojärjestelmissä rekisterinpitäjäksi on määritelty kukin viranomainen, mikä on koettu hankalaksi esimerkiksi tilanteissa, joissa perusteltu valtakunnallisen tason tietopyyntö joudutaan kohdistamaan jopa yli kuuteenkymmeneen tuomioistuimeen. Tietojärjestelmän käyttäminen valtakunnallisesti edellyttää, että sille säädetään yksi yhteinen rekisterinpitäjä koko valtakuntaa varten. Vastaava tehtävänkuvauksen laajennus esitetään tehtäväksi myös oikeusrekisterikeskuksesta annettuun lakiin. OTTK:n tehtävä oikeushallintoviranomaisten tietojärjestelmien teknisenä ylläpitäjänä ei muuttuisi.

4 §. *Henkilön perustiedot.* Pykälässä todettaisiin, että siinä määriteltyjä henkilötietoja saadaan tallettaa oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään. Tietojen tallet-

taminen olisi kuitenkin sallittua vain lain 5–10 §:ssä mainitussa tarkoituksessa. Yleistä oikeutta kaikkien luettelujen henkilön perustietojen tallettamiseen ei myöskään olisi, vaan tietojärjestelmään saataisiin tallettaa tiedoista vain ne, jotka ovat tarpeen nimenomaisen tarkoituksen kannalta. Tällaisia tarkoituksia olisivat rikosasian, pakkokeinoasian, lähestymiskieltoasian, muun rikosoikeudellisen asian, riita-asian, hakemusasian, muun siviilioikeudellisen asian, hallintolainkäyttöasian, markkinaoikeusasian, työtuomioistuinasian ja vakuutus oikeusasian käsittely, asianhallinta ja asiakirjatuotanto, eli käytännössä kaikki tuomiovallan käyttämiseen ja rikosasioiden osalta myös syyttäjän-toimeen liittyvät tarkoitukset. Määritelmä on suppeampi kuin esitetyn lain 1 §:n 1 momentin käyttötarkoituksena määritelmä, koska se ei mahdollistaisi henkilötietojen tallettamista yksinomaan oikeushallintoviranomaisten muun lakisääteisen tehtävän toteuttamiseksi.

5 §. *Rikosprosessiin liittyvät tiedot.* Pykälässä säädettäisiin tietojen tallettamisesta rikosprosessia varten. Rikosprosessi ymmärrettäisiin laajasti siten, että kyse olisi rikosasioiden, pakkokeinoasioiden, lähestymiskieltoasioiden ja muiden rikosprosessuaalisessa järjestyksessä käsiteltävien asioiden (esim. sotilasoikeudenkäyntiasiat) käsittelystä ja asianhallinnasta sekä asiakirjatuotannosta yleisissä tuomioistuimissa, syyttäjäkäsittelyssä sekä oikeusministeriössä ja oikeusrekisterikeskuksessa. Tiedot ovat sellaisia, joita nykyään talletetaan syyttäjäkäsittelyssä ja käräjäoikeuksissa käytössä olevaan Sakari-asianhallintajärjestelmään, hovioikeuksien ja korkeimman oikeuden tietojärjestelmiin sekä tuomiolauselmajärjestelmään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tallettavista tiedoista. Edellä 4 §:ssä tarkoitettuja henkilön perustietoja saataisiin tallettaa rikosasian asianosaisista ja kuultavan asemassa olevista siinä laajuudessa kuin asian käsittely, asianhallinta ja asiakirjatuotanto edellyttävät. Momentti sisältäisi tyhjentyvän luettelon niistä rikosprosessissa käsiteltävistä tiedoista, joita saadaan tallettaa tietojärjestelmään. Ehdotettu säännös mahdollistaisi myös arkaluontoisten tietojen tallettamisen oikeushallinnon tietojärjestelmään.

Lisäksi pykälän 3 momentti sisältäisi tarkentavan viittauksen 2 momentin 17 kohdassa tarkoitettuun tietoon tuomioistuimen ratkaisusta asiassa. Ratkaisutieto olisi kattava tietokokonaisuus syyksi luetuista rikoksista, rangaistusseuraamuksista, sovelletuista lainkohdista, muista rikosoikeudellisista seuraamuksista, hylätyistä syytekohtista, korvausvelvollisuudesta, tuomioistuimen muista lausunnoista sekä asian tutkimatta jättämisestä tai raukeamisesta. Tietokokonaisuus vastaa nykyisin käräjäoikeuksien ja hovioikeuksien sekä oikeusrekisterikeskuksen käytössä olevan tuomiolauselmajärjestelmän sisältämiä tietoja, jotka ovat henkilötietolaissa tarkoitettuihin tavoin arkaluonteisia. Tuomiolauselmatietojen nimenomainen luetteleminen laissa on tarpeen, koska niitä jo nykyisellään luovutetaan lukuisille viranomaisille täytäntöönpanoa, rekisterinpitoa ja eräitä muita lakisääteisiä tehtäviä varten. Momentti sisältäisi samasta syystä vastaavat lisätiedot myös syyttäjän tekemästä ratkaisusta erityisesti niitä tilanteita varten, kun rikosasian käsittely päättyy syyttäjällä ilman tuomioistuimelle tehtävää haastehakemusta.

6 §. *Riitaprosessiin liittyvät tiedot.* Pykälässä säädettäisiin tietojen tallettamisesta riitaprosessia varten. Myös riitaprosessi ymmärrettäisiin laajasti siten, että kyse olisi riita-asian, hakemusasian ja muun siviilioikeudellisen asian (esim. yksityishenkilön velkajärjestely) käsittelystä, asianhallinnasta sekä asiakirjatuotannosta yleisissä tuomioistuimissa sekä oikeusministeriössä ja oikeusrekisterikeskuksessa. Tiedot ovat sellaisia, joita nykyään talletetaan käräjäoikeuksissa käytössä oleviin Tuomas-asianhallintajärjestelmiin sekä hovioikeuksien ja korkeimman oikeuden tietojärjestelmiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tallettavista tiedoista. Edellä 4 §:ssä tarkoitettuja henkilön perustietoja saataisiin tallettaa riitai tai hakemusasian asianosaisista ja kuultavan asemassa olevista siinä laajuudessa kuin asian käsittely, asianhallinta ja asiakirjatuotanto edellyttävät. Momentti sisältäisi tyhjentyvän luettelon niistä riitaprosessissa käsiteltävistä tiedoista, joita saadaan tallettaa tietojärjestelmään. Ehdotettu säännös mahdollistaisi

myös arkaluontoisten tietojen tallettamisen oikeushallinnon tietojärjestelmään.

7 §. *Hallintolainkäyttöprosessiin liittyvät tiedot.* Pykälässä säädettäisiin tietojen tallettamisesta hallintolainkäyttöasian käsittelyä ja asianhallintaa sekä asiakirjatuotantoa varten hallintotuomioistuimissa, vakuutus oikeudessa ja oikeusrekisterikeskuksessa. Vaikka vakuutus oikeus on erityistuomioistuin eikä varsinainen hallintotuomioistuin, vakuutus oikeudessa käsiteltävät tiedot on perusteltua sisällyttää esitetyn pykälän soveltamisalaan, koska vakuutus oikeuslain (132/2003) 16 §:n mukaan siellä sovelletaan hallintolainkäyttölakia, ellei erikseen toisin säädetä. Tiedot ovat sellaisia, joita nykyään talletetaan korkeimman hallinto-oikeuden, alueellisten hallinto-oikeuksien, Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen ja vakuutus oikeuden tietojärjestelmiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tallettavista tiedoista. Edellä 4 §:ssä tarkoitettuja henkilön perustietoja saataisiin tallettaa asianosaisista ja kuultavan asemassa olevista siinä laajuudessa kuin asian käsittely, asianhallinta ja asiakirjatuotanto edellyttävät. Momentti sisältäisi tyhjentävän luettelon niistä hallintolainkäyttöprosessissa käsiteltävistä tiedoista, joita saadaan tallettaa tietojärjestelmään. Ehdotettu säännös mahdollistaisi myös arkaluontoisten tietojen tallettamisen oikeushallinnon tietojärjestelmään.

8 §. *Markkinaoikeusprosessiin liittyvät tiedot.* Prosessista markkinaoikeudessa on voimassa erityissäännökset eräiden markkinaoikeudellisten asioiden käsittelystä annetussa laissa (1528/2001). Oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään sisällytettävien tietojen jaottelu prosessilajeittain edellyttää erillistä pykälää, jossa säädettäisiin tietojen tallettamisesta asian käsittelyä ja asianhallintaa sekä asiakirjatuotantoa varten markkinaoikeudessa ja oikeusrekisterikeskuksessa. Tiedot ovat sellaisia, joita nykyään talletetaan markkinaoikeuden tietojärjestelmään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tallettavista tiedoista. Edellä 4 §:ssä tarkoitettuja henkilön perustietoja saataisiin tallettaa asianosaisista ja kuultavan asemassa olevista siinä laajuudessa kuin asian käsittely, asian-

hallinta ja asiakirjatuotanto edellyttävät. Momentti sisältäisi tyhjentävän luettelon niistä markkinaoikeudessa käsiteltävistä tiedoista, joita saadaan tallettaa tietojärjestelmään. Ehdotettu säännös mahdollistaisi myös arkaluontoisten tietojen tallettamisen oikeushallinnon tietojärjestelmään.

9 §. *Työtuomioistuimprosessiin liittyvät tiedot.* Prosessista työtuomioistuimessa on voimassa erityiset säännökset työtuomioistuimesta annetussa laissa (646/1974). Myös tässä tapauksessa esitetään erillistä pykälää, jossa säädettäisiin tietojen tallettamisesta asian käsittelyä ja asianhallintaa sekä asiakirjatuotantoa varten työtuomioistuimessa ja oikeusrekisterikeskuksessa. Tiedot ovat sellaisia, joita nykyään talletetaan työtuomioistuimen tietojärjestelmään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tallettavista tiedoista. Edellä 4 §:ssä tarkoitettuja henkilön perustietoja saataisiin tallettaa asianosaisista ja kuultavan asemassa olevista siinä laajuudessa kuin asian käsittely, asianhallinta ja asiakirjatuotanto edellyttävät. Momentti sisältäisi tyhjentävän luettelon niistä työtuomioistuimessa käsiteltävistä tiedoista, joita saadaan tallettaa tietojärjestelmään. Ehdotettu säännös mahdollistaisi myös arkaluontoisten tietojen tallettamisen oikeushallinnon tietojärjestelmään.

10 §. *Oikeuslaitoksen tilapäinen henkilökisteri.* Esitetty oikeushallinnon valtakunnallinen tietojärjestelmä vastaisi nykyisin käytössä olevia tuomioistuinten, syyttäjäsiköiden ja oikeusrekisterikeskuksen tietojärjestelmiä ja lisäksi mahdollistaisi niiden kehittämisen esimerkiksi sähköisen tuomiorekisterin suuntaan. Mahdollista kuitenkin on, että yhden taikka useamman oikeushallintoviranomaisen käyttöön tarvitaan sellaisia tilapäisiä henkilökistereitä, joita ei tällä hetkellä ole olemassa. Tällaisten rekistereiden käyttäjiä voisivat olla esimerkiksi syyttäjäsiköiden yhteistoiminta-alueet tai tuomiopiirirajat ylittäviä päivystystehtäviä hoitavat tuomarit tai tuomioistuimet. Esitetyllä pykälällä mahdollistettaisiin tällaisen henkilökisterin tilapäisen perustaminen edellytyksin, että tietoja tarvittaisiin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi. Uutta pysyvää rekisteriä ei pykälän perusteella voitaisi perus-

taa, vaan tämä edellyttäisi lain tasoista säännöstä. Jotta mahdollisuus perustaa tilapäinen rekisteri ei laajentaisi niiden henkilötietojen piiriä, joita oikeushallinnossa voidaan käsitellä, pykälässä todettaisiin, että tilapäinen henkilörekisteri voisi sisältää vain tietoja, jotka jo on mainittu esitettävän lain 5–9 §:ssä. Ehdotettu säännös mahdollistaisi myös arkaluontoisten tietojen tallettamisen tilapäiseen henkilörekisteriin.

Useamman kuin yhden oikeushallintoviranomaisen käyttöön tarkoitetun henkilörekisterin perustamisesta päättäisi oikeusministeriö, jonka tietotekniikkakeskus käytännössä huolehtisi rekisterin teknisestä hallinnosta. Yhden oikeushallintoviranomaisen käyttöön tarkoitetun henkilörekisterin perustamisesta päättäisi kyseinen viranomainen itse.

3 luku. Tietojen saanti, käsittely ja luovutus

11 §. *Oikeus saada tietoja viranomaisten rekistereistä.* Oikeushallintoviranomaiset tarvitsevat tehtäviensä suorittamista varten tietoja useista muiden viranomaisten ylläpitämistä rekistereistä. Tällaisia rekistereitä koskevaan lainsäädäntöön sisältyy usein tietopyynnön kohteena olevan rekisterinpitäjän oikeus, mutta ei velvollisuutta, antaa pyydettyjä tietoja. Tietojen saaminen jää siten ainakin muodollisesti riippuvaiseksi rekisterinpitäjän harkinnasta. Esitetystä pykälässä säädettäisiin oikeushallintoviranomaisten oikeudesta saada tällaisia tietoja salassapitovelvollisuuden estämättä, jolloin harkintakysymystä ei enää syntyisi. Tiedot olisi oikeus saada teknisen käyttöyhteyden avulla joko maksutta tai tietojen ns. irrottamiskustannuksiin perustuvaa vastiketta vastaan. Valtiovarainministeriön asettama työryhmä, jonka tehtävänä oli määrittellä julkisen hallinnon yksiköiden välisissä tietoluovutuksissa noudatettavat kustannusten kohdentamisen periaatteet, on mietinnössään todennut, että irrottamiskustannuksella tarkoitetaan tietojen teknisen irrottamisen ja siirron kustannuksia, mutta ei tietojen keruusta ja ylläpidosta syntyviä kustannuksia tai viranomaisen yleiskustannuksia.

Pykälän 1 kohdan mukainen oikeushallintoviranomaisten tietojensaantioikeus poliisin tietojärjestelmistä perustuisi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 19 §:n 1 momentin 5, 6, 9 ja 11 kohdassa mainittuihin poliisin luovutus-oikeuksiin. Siten poliisin tietojärjestelmän muuhun kuin Europol-tietojärjestelmään tai kansalliseen Schengen-tietojärjestelmään sisältyviä tietoja saataisiin seuraavasti: tuomioistuimet saisivat tietoja ampuma-aseasioiden käsittelyä varten, tuomioistuimet etsintäkuulustusten seuraamista varten, syyttäjät syyttäjäntehtävien suorittamista varten sekä haastemieslain (505/1986) 1 ja 6 §:ssä mainitut muuntorangaistusasian käsittelyä varten.

Pykälän 2 kohdan mukaan tietojensaantioikeus koskisi tietoja kaupparekisteriin tehdyistä merkinnöistä ja siihen kuuluvista patentti- ja rekisterihallituksen hallussa olevista asiakirjoista, joiden saamiseen jokaisella on kaupparekisterilain (129/1979) 1 §:n 4 momentin mukaan oikeus. Kaupparekisteriasetuksen (208/1979) 29 §:n 2 momentin mukaan patentti- ja rekisterihallitus voi päättää luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla.

Väestörekisterikeskuksen ylläpitämästä väestötietojärjestelmästä luovutetaan viranomaisille tietoja väestötietolain (507/1993) 26 §:n nojalla. Tietojen luovuttaminen teknisen käyttöyhteyden avulla edellyttää kuitenkin laintasoista sääntelyä oikeudesta käsitellä väestötietoja tai muuta lain säännöstä tietojen luovuttamisesta. Ehdotetun lain informatiivisuuden lisäämiseksi pykälän 3 kohtaan esitetään sisällytettäväksi tällainen säännös.

Pykälän 4 kohdan mukaan ajoneuvoliikennerekisteristä olisi oikeus saada sekä julkisia tietoja että salassa pidettäviä tietoja siten kuin ajoneuvoliikennerekisteristä annetun lain (541/2003) 15 ja 17 §:ssä säädetään. Julkisia tietoja voitaisiin saada viranomaisen kaikkien säädettyjen ja määrättyjen tehtävien hoitamiseksi, mutta salaisia vain syyttäjäviranomaiselle syytteenpanoa varten ja tuomioistuimelle ajo-oikeutta koskevan asian käsittelyä varten.

Verotustietoja olisi puolestaan pykälän 5 kohdan mukaan oikeus saada siten kuin verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta an-

netun lain (1346/1999) 19 §:ssä säädetään syyteharkintaa, liiketoimintakiellon määräämistä sekä päiväsakon rahamäärän määräämistä varten. Viimeksi mainittuun ns. sakkolaskurikäyttöön verotustiedot saadaan teknisen käyttöyhteyden avulla.

12 §. *Tietojen käsittely*. Pykälässä säädetäisiin ensinnäkin oikeushallintoviranomaisen oikeudesta käsitellä oikeushallinnon valtakunnallisessa tietojärjestelmässä olevia tietoja, jotka ovat tarpeen kyseisen viranomaisen 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi.

Tietojen käsittely olisi kuitenkin sallittua vain siinä laajuudessa, jota tehtävän suorittaminen edellyttää. Koska tietojärjestelmän laajasta käytettävyydestä välttämättä seuraa, että yksittäiseen tietoon on pääsy myös henkilöillä, jotka eivät sitä oman virkatehtävänsä hoitamisessa juuri sillä hetkellä tarvitse, on nimenomainen säännös käsittelyoikeudesta tarpeen. Tietojen käsittely muussa tarkoituksessa (esimerkiksi henkilökohtaisen tiedonhalun tyydyttämiseksi) on kielletty. Väärinkäyttö tulisi arvioitavaksi virkavelvollisuuden rikkomista koskevien virkamiesoikeudellisten ja rikosoikeudellisten säännösten mukaisesti. Vastaavasti on tarpeen, että ehdotetun lain 10 §:ssä tarkoitetun valtakunnallista käyttöä suppeampaan käyttöön perustettavan tilapäisen henkilörekisterin tietoja ei saa käsitellä valtakunnallisesti. Jos tällaisen rekisterin tietoja tarvitaan muussa kuin käyttäjäviranomaisessa, olisi tietojen luovuttamisesta päätettävä erikseen 17 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Edellä 5-10 §:n kohdalla on todettu, että oikeushallinnon tietojärjestelmä sisältäisi myös arkaluonteisia henkilötietoja. Näiden käsittely olisi esitetyn säännöksen mukaan sallittua, koska henkilötietolain 12 §:n 5 kohdassa säädetään arkaluonteisten tietojen käsittelykiellon poikkeuksesta sellaisten tietojen käsittelyn osalta, josta säädetään laissa. Käytännössä lähes jokainen oikeushallintoviranomaisessa toimiva virkamies virkatoimissaan osallistuu arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyyn. Arkaluonteisten tietojen käsittelyn tekniset ratkaisut pitää toteuttaa erityinen turvallisuus- ja varmuusvaatimus huomioon ottaen. Tietojen asianmukaiseksi

suojaamiseksi oikeushallintoviranomaisten tulee huolehtia siitä, että henkilötietoja käsittelevät virkamiehet saavat asianmukaisen koulutuksen tämän tehtävän hoitamiseksi. Koulutuksen on sisällettävä paitsi henkilötietojen käsittelyn periaatteet myös tietojärjestelmien teknisen käyttämisen opastus.

13 §. *Tietojen luovuttaminen viranomaisille*. Esitys ei sisällä muutoksia tietojen viranomaisille luovuttamisen nykytilaan. Sääntelyn selkiyttämiseksi pykälässä kuitenkin luettelaisiin kaikki viranomaiset, joille tietoja voidaan luovuttaa, sekä ne käyttötarkoitukset, joihin luovutus olisi mahdollinen. Tarvitavat henkilön perustiedot voitaisiin luovuttaa kaikissa luetelluissa tilanteissa. Luovuttaminen olisi sallittua salassapitomääräysten estämättä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä saataisiin luovuttaa tietoja tilastokeskukselle tämän toimialaan kuuluvien tilastojen laatimista varten. Säännös vastaisi tilastolain 14 §:n 1 momentissa säädettyä velvollisuutta luovuttaa tilastokeskukselle tietoja viranomaisen hallussa olevista tietoineistoista sekä tiedot viranomaisen omasta toiminnasta, taloudesta, hoitamista tehtävistä, henkilöstöstä ja muista toiminnan edellyttämistä voimavaroista.

Momentin 2 kohdan mukaan tietoja saataisiin luovuttaa myös rikosseuraamusvirastolle vankeusrangaistuksen, yhdyskuntapalvelun tai nuorisorangaistuksen täytäntöönpanoa varten. Luovuttaminen koskisi niitä 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuja rikosprosessiin liittyviä tietoja, jotka ovat tarpeen viraston em. tehtävien hoitamista varten. Luovutusoikeus koskisi seuraavia tietoja: asian tunnistetieto, asiaa käsittelevä syyttäjäyksikkö tai tuomioistuimien teko, tekoaika ja teon muu yksilöinti, rikosnimike, ratkaisun tunnistetieto, tuomioistuimen ratkaisu asiassa, ratkaisun lainvoimaisuus tai sitä koskevat muutoksenhaut, sekä ratkaisun jakelu.

Rikosprosessiin liittyviä tietoja saataisiin momentin 3 kohdan mukaan luovuttaa vastaavasti myös ajoneuvohallintokeskukselle ajoneuvorekisteriin merkitsemistä varten, kun kyseessä on tieliikennelain (267/1981)

106 §:ssä tarkoitettu päätös ajokiellon määrittämisestä.

Rikosprosessiin liittyviä tietoja saataisiin momentin 4 kohdan mukaan luovuttaa vastaavasti myös sotilasviranomaiselle sotilasoikeudenkäyntiasiassa tuomitun kurinpitorangaistuksen täytäntöönpanoa varten.

Ulosottoviranomaiselle saataisiin momentin 5 kohdan mukaan luovuttaa tietoja ulosotovelallisen tuloista ja varallisuudesta, työstä ja muusta taloudellisesta toiminnasta sekä yhteystietoja siten kuin ulosottolain 3 luvun 67 §:ssä säädetään. Mahdollista olisi myös luovuttaa ulosottoviranomaiselle tietoja sellaisista ratkaisuista, jotka käyvät täytäntöönpanon perusteeksi ulosottolain mukaisesti. Viimeksi mainitun säännöksen tarkoituksena olisi mahdollistaa täytäntöönpanoperusteiden välittäminen suoraan ulosoton tietojärjestelmään siten, ettei ulosotonhakijan enää tarvitsisi toimittaa fyysistä asiakirjaa hakiessaan ulosottoa. Tällaista teknistä mahdollisuutta ei vielä ole olemassa, mutta sellaiseen varautuminen on kuitenkin paikallaan niin viranomaisten toiminnan tehokkuuden kuin asiakaslähtöisyydenkin takia.

Momentin 6 kohdan mukaan voitaisiin poliisiviranomaiselle luovuttaa rikosprosessiin liittyviä tietoja poliisilaisissa (493/1995) ja turvallisuusselvityksistä annetussa laissa säädettyjen tehtävien suorittamista varten. Poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lain (1251/1995) mukaisesti vastaavia tietoja voitaisiin momentin 7 kohdan nojalla luovuttaa myös pääesikunnalle mainitun lain 1 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamista varten.

Momentin 8 kohdan mukaan riitaprosessiin liittyviä tietoja luovutettaisiin väestörekisterikeskukselle ja maistraateille tuomioistuimen ilmoituksista väestötietojärjestelmään annetun asetuksen (808/1995) 1 §:ssä tarkoitetuissa asioissa. Tiedot koskevat lapsen huoltoa, toimintakelpoisuuden rajoittamista tai rajoituksen muuttamista, edunvalvojan määräämistä tai edunvalvojan vapauttamista tehtävästään, edunvalvojan tehtävien jakoa useamman edunvalvojan kesken, kotouttamislain (493/1999) mukaisen edustajan määräämistä tai vapauttamista tehtävästään, avioeroa, vihkimisen julistamista mitättö-

mäksi, isyyden vahvistamista ja kumoamista, lapseksiottamista tai ottolapsisuhteen muuttamista lapseksiottamiseksi, toimintakelpoisuuden rajoituksen poistamista, edunvalvojan tehtävän lakkaamista, kuolleeksi julistamista taikka sukunimen menettämistä.

Ehdotettu pykälä sisältäisi myös yleissäännöksen, jonka perusteella muussa laissa säädetyn luovutusvelvollisuuden toteuttaminen on mahdollista velvoitetun oikeushallintoviranomaisen antaman toimeksiannon perusteella.

Kaikki edellä mainitut tiedot voitaisiin luovuttaa myös teknisen käyttöyhteyden avulla.

14 §. *Tietojen luovuttaminen Eurojust-yksikölle.* Eurojust-yksikön perustamisesta vakavan rikollisuuden torjunnan tehostamiseksi 28 päivänä helmikuuta 2002 tehdyssä neuvoston päätöksessä (2002/187/YOS) tarkoitettua Eurojust-yksikköä koskevaa kansallista lainsäädäntöä ollaan parhaillaan valmistelemassa. Lainsäädäntö tulee sisältämään kattavat määräykset myös tietojen luovuttamisesta kansallisten syyttäviviranomaisten järjestelmistä Eurojustille, joten tässä laissa on perusteltua viitata tuohon lainsäädäntöön.

15 §. *Henkilöluottotietojen luovuttaminen.* Henkilöluottotietojen luovuttamisesta säädetään henkilötietolain 20 §:ssä. Pykälään esitetään otettavaksi säännös, jonka mukaan henkilöluottotietojen luovuttaminen olisi mahdollista myös teknisen käyttöyhteyden avulla. Luottotietotoiminnan harjoittajan ei enää olisi tarpeen hankkia henkilöluottotietoja tuomioistuimista kopioimalla ratkaisuasikirjoja, vaan järjestelystä voitaisiin tehdä tehokkaampi ja joustavampi. Sääntely olisi omiaan parantamaan myös luottotietojen alueellista yhdenmukaisuutta, kun maan eri puolilla toimivien tuomioistuinten tätä koskevat ratkaisut voisivat tulla käsitellyiksi yhdenmukaisella tavalla.

16 §. *Tietojen luovuttaminen muille tahoille.* Oikeudenkäynnin julkisuutta toteutetaan muun muassa luovuttamalla muille tahoille kuin 13 §:ssä tarkoitetuille viranomaisille, Eurojust-yksikölle ja luottotietotoiminnan harjoittajille tietoja tuomioistuimessa vireillä olevista ja ratkaistuista asioista, jolleivät tiedot jonkin säännöksen tai määräyksen perusteella ole salaisia. Tällainen luovuttamis-

mahdollisuus koskisi sekä yleisöä että yhteisöjä, jotka tarvitsevat tietoa oikeushallinnosta. Tietojen luovuttaminen esimerkiksi medially tapahtuisi tämän pykälän perusteella.

Luovuttaminen teknisen käyttöyhteyden avulla olisi sallittua. Se voitaisiin toteuttaa ns. kyselykäyttöjärjestelmällä, jollainen ("Kyösti") on jo käytössä eräissä tuomioistuimissa. Kyösti-järjestelmän nykykäytännössä yleisöllä on mahdollisuus selata ja hakea tuomioistuimiin saapuneiden asioiden julkisia tietoja päivämäärän ja asian tunnusteen perusteella tuomioistuimen kirjaamossa olevalta asiakaspääteeltä. Oikeusrekisterikeskus voisi rekisterinpitäjänä päättää myös muunlaisten teknisten käyttöyhteyksien perustamisesta.

17 §. *Tietojen luovuttamisesta päättäminen.* Oikeusrekisterikeskus päättäisi kaikista oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään sisältyvien tietojen luovutuksista. Keskitetty päätöksentekomalli olisi omiaan yhdenmukaistamaan ratkaisukäytäntöjä ja helpottamaan tietopyyntöjen esittämistä, kun tietoa ei enää tarvitsisi pyytää jokaiselta oikeushallintoviranomaiselta erikseen. Oikeusrekisterikeskuksen tulisi päätöstä tehdessään ottaa huomioon millaisia tietoja pyyntö koskee, jotta rekisteröidyn tietosuojaa tulisi varmistettua asianmukaisella tavalla. Esimerkiksi rikosrekisterilaissa ja sakan täytäntöönpanosta annetussa laissa tarkoitettuja saman henkilön useita rikosasioita koskevia tietoja ei luovutettaisi yhdessä, koska tällainen luovuttaminen käytännössä vastaisi edellä mainituissa erityislaeissa jo tarkoin säänneltyä rikosrekisteritietojen ja sakkorekisteritietojen luovuttamista.

Jos tietopyyntö kuitenkin koskee vain yhden oikeushallintoviranomaisen tietoja, myös kyseinen viranomainen voisi päättää luovutuksesta. Tämä olisi asiakaspalveluperiaatteen kannalta perusteltua, koska oikeusrekisterikeskuksella on vain yksi toimipaikka, Hämeenlinnassa, eikä olisi kohtuullista, että esimerkiksi yhden tuomioistuimen tietoja ei voitaisi saada suoraan tuosta tuomioistuimesta. Tilapäisten henkilörekistereiden osalta luovutus päätöksen tekisi rekisterinpitäjä.

Oikeusrekisterikeskuksella tai muulla rekisterinpitäjällä olisi ennen päätöksen teke-

mistä mahdollisuus pyytää lausunto sellaisilta muilta oikeushallintoviranomaisilta, joiden käsittelemää tietoa luovutuspyyntö koskee. Ottaen huomioon erityisesti hallintolain (434/2003) 23 §:ssä säännös käsittelyn viivyttyksettömyydestä, ei oikeusrekisterikeskuksella kuitenkaan olisi velvollisuutta pyytää lausuntoja.

18 §. *Tietojen luovuttaminen teknisen käyttöyhteyden avulla.* Oikeusrekisterikeskuksella olisi oikeus päättää tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla. Teknisellä käyttöyhteydellä tarkoitettaisiin sekä tietojen luovutusta ns. konekielisessä muodossa oikeushallinnon tietojärjestelmästä vastaanottajan tietojärjestelmään että tietojen muuta teknisin menetelmin tapahtuvaa luovuttamista, kuten verkkoyhteyden avulla toteutettua e-lailukäyttöä. Teknistä käyttöyhteyttä käytettäessä olisi kuitenkin huolehdittava riittävästä tietoturvan tasosta niin, että tietojen vastaanottaja esittää selvityksen tietojen asianmukaisesta suojaamisesta. Tiedot olisi suojattava asiattomalta pääsylvä ja vahingossa tai laittomasti tapahtuvalta tietojen hävittämiseltä, muuttamiselta, luovuttamiselta, siirtämiseltä taikka muulta laittomalta käsittelyltä.

4 luku. **Tietojen poistaminen, korjaaminen ja arkistointi**

19 §. *Tietojen poistaminen.* Eduskunnan perustuslakivaliokunta ja hallintovaliokunta ovat korostaneet henkilörekistereihin tallennettujen tietojen säilytysajoista riittävän yksityiskohtaista säätämistä. Tarpeettomien tai virheellisten tietojen pitäminen tietojärjestelmässä on haitallista niin yksityisyyden suojan kuin oikeushallintoviranomaisten oman toiminnan tehokkuudenkin kannalta. Tämän vuoksi esitetään, että tiedot poistettaisiin oikeushallinnon tietojärjestelmästä viiden vuoden määräajan kuluttua siitä, kun asiassa tehty ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi tai muuten lopulliseksi. Koska tietojen poistaminen yksittäin ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista, varsinaiselle poistamiselle varattaisiin yhden vuoden aika edellä mainitun viiden vuoden määräajan päättymisestä. Tällöin poistaminen voitaisiin teknisesti toteuttaa esimerkiksi kahdesti vuo-

nessa suoritettavina eräajoina. Ehdotetussa 21 §:ssä säädetyn arkistointivelvoitteen toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot saataisiin kuitenkin säilyttää arkiston hallintaa varten, mutta niitä ei enää saataisi muuten käsitellä tai luovuttaa.

20 §. *Tietojen korjaaminen.* Henkilötietolain 9 §:n 2 momentti sisältää säännöksen rekisterinpitäjän velvollisuudesta huolehtia siitä, ettei virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja käsitellä. Samoin henkilötietolain 29 § sisältää säännöksen rekisterinpitäjän velvollisuudesta ilman aiheutonta viivytystä oma-aloitteisesti tai rekisteröidyn vaatimuksesta oikaista, poistaa tai täydentää rekisterissä oleva, käsittelyn tarkoituksen kannalta virheellinen, tarpeeton, puutteellinen tai vanhentunut henkilötieto. Esitetty säännös sisältäisi velvoitteen korjata tai kokonaan poistaa virheelliset tiedot viivytyksettä sen jälkeen, kun tieto on havaittu virheelliseksi. Virheellinen tieto saataisiin kuitenkin poikkeuksellisesti säilyttää, jos jonkun henkilön oikeuksien turvaaminen sitä edellyttää, esimerkiksi oikaisun tai korvausasian käsittelyä varten. Tällainen säilytettävä tieto tulisi merkitä virheelliseksi ja poistaa heti, kun sen säilyttäminen ei enää oikeuksien turvaamisenkaan puolesta olisi tarpeen.

21 §. *Tietojen arkistointi.* Säännökseen esitetään otettavaksi informatiivinen viittaus arkistolakiin. Arkistointivelvoite ja siihen liittyvä säilytysvelvoite saattaa koskea sekä tietojärjestelmässä aktiivikäytössä olevia että aktiivikäytöstä poistettuja rekisteritietoja koskevia asiakirjoja.

5 luku. Erinäiset säännökset ja voimaantulo

23 §. *Tarkastusoikeus.* Lakiin esitetään otettavaksi informatiivinen viittaus rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamista koskeviin henkilötietolain 26–28 §:ään. Rekisterinpitäjän tai valtuutetun oikeushallintoviranomaisen on annettava tiedot tarkastamista varten. Tätä tarkoitusta varten olisi nimettävä riittävä määrä henkilöitä, jotka päättävät tarkastusoikeuden toteuttamisesta ja siihen liittyvästä tietojen antamisesta. Tarkastusoikeuden käyttäminen edellyttäisi henkilökohtaista

käyntiä rekisterinpitäjän luona tai tämän valtuuttaman oikeushallintoviranomaisen luona. Valtuutussäännös on tarpeen, koska oikeusrekisterikeskuksella on vain yksi toimipaikka eikä olisi kohtuullista edellyttää kaikkien rekisteröityjen matkustavan Hämeenlinnaan tarkastusoikeuttaan käyttääkseen.

24 §. *Muutoksenhaku.* Rekisterinpitäjän tämän lain mukaan tekemät päätökset tietojen luovuttamisesta olisivat valituskelpoisia hallintopäätöksiä, joihin voitaisiin hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Useimmiten kyseessä olisivat oikeusrekisterikeskuksen päätökset. Mahdollista kuitenkin olisi, että jokin muukin oikeushallintoviranomainen toimii tilapäisen henkilörekisterin rekisterinpitäjänä. Myös tällaisen viranomaisen päätöksiin (yleiset tuomioistuimet mukaan lukien) voitaisiin hakea muutosta hallintolainkäyttölaissa säädetyllä tavalla, koska kyseessä ei olisi syyttäjän toimeen tai tuomioistuimen lainkäyttöön liittyvä ratkaisu, vaan hallintoasiasa annettu päätös.

Ehdotettu muutoksenhakusäännös koskisi vain tietojen luovuttamista koskevia päätöksiä. Tietojen korjaamista koskevat rekisterinpitäjän päätökset puolestaan kuuluisivat henkilötietolain 29 §:n 2 momentin soveltamisalaan. Säännöksessä todetaan, että rekisteröity voi halutessaan saattaa asian tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi.

25 §. *Tarkemmat säännökset ja ohjeet.* Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tietojen luovuttamisesta oikeushallinnon tietojärjestelmästä ja tällöin noudatettavasta menettelystä. Lisäksi oikeusministeriö voisi antaa ei-sitovia ohjeita lain soveltamisesta.

26 §. *Voimaantulo.* Lakiin sisältyisi tavanomainen voimaantulosäännös, jonka mukaan sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin voitaisiin ryhtyä ennen lain voimaantuloa.

1.2. Laki oikeusrekisterikeskuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Ehdotuksessa esitetään muutettavaksi oikeusrekisterikeskuksesta annetun lain 1 §:n 2 momenttia siten, että oikeushallinnon valta-

kunnallisen tietojärjestelmän rekisterinpitäjänä toimiminen määritellään oikeusrekisterikeskuksen nimenomaiseksi tehtäväksi. Samalla esitetään säädettäväksi, että oikeusrekisterikeskuksella olisi tätä tehtäväänsä toteuttaessaan oikeus käsitellä henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja. Nimenomainen lain tasoinen säännös tästä oikeudesta on välttämätön, jotta oikeusrekisterikeskus voisi käsitellä arkaluonteisia henkilötietoja myös oikeusvaateen ratkaisemisen jälkeen henkilötietolain 12 §:n 5 kohdan poikkeusperusteen mukaisesti. Muutoin oikeusrekisterikeskuksen tehtävät jäisivät ennalleen.

1.3. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Ehdotuksessa esitetään muutettavaksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 13 §:n 2 momentin 3 kohtaa siten, että poliisin oikeudesta saada tietoja oikeushallinnon tietojärjestelmästä säädettäisiin vain viittauksella ehdotethenkilötietojen käsittelystä oikeushallinnossa annetun lain säännökseen. Vastaavasti oikeushallintoviranomaisten oikeudesta saada tietoja poliisin tietojärjestelmistä säädettäisiin vain ehdotetun lain 11 §:n viittaussäännöksellä. Tällä tavoin tietojen luovuttamisen edellytyksiä oikeushallinnon ja poliisin välillä säänneltäisiin aineellisesti vain luovuttajaa koskevassa lainsäädännössä, mikä olisi omiaan vähentämään epäselvyyksiä ja helpottamaan mahdollisia tulevia lainmuutoksia.

Lainkohdassa oleva maininta siitä, että rikosrekisteritietojen saamisesta säädetään rikosrekisterilaissa, säilytettäisiin. Rikosrekisteriä koskevaan sääntelyyn ei esitetä muutoksia; viittaus lisäisi esitetyn säännöksen informatiivisuutta.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun henkilötietojen käsittelystä oikeushallinnossa annetun lain 24 §:n 1 momentin nojalla annettaisiin asetus henkilötietojen käsittelystä oikeushallinnosta. Asetuk-

sessä olisi säännökset menettelytavoista lain 13 §:ssä tarkoitettussa tietojen luovuttamisessa viranomaisille, 15 §:ssä tarkoitettussa henkilöluottotietojen luovuttamisessa sekä 16 §:ssä tarkoitettussa tietojen luovuttamisessa muille tahoille.

Ehdotetun lain 24 §:n 2 momentin nojalla oikeusministeriö voisi tarvittaessa antaa oikeushallintoviranomaisille ohjeita niille lain mukaan kuuluvien toimenpiteiden suorittamisesta.

3. Voimaantulo

Ehdotetut lait liittyvät läheisesti oikeudenkäynnin julkisuutta koskevaan lainsäädäntöön, jota ollaan parhaillaan uudistamassa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että lait tulisivat voimaan samaan aikaan uuden julkisuuslain-säädännön kanssa. Niiden täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin voitaisiin kuitenkin ryhtyä jo ennen kuin ne tulevat voimaan.

Edellä esitetyn perusteella annetaan seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**henkilötietojen käsittelystä oikeushallinnossa**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan tuomiovallan käyttämiseksi, syyttäjän tehtävien hoitamiseksi sekä tässä laissa tarkoitetuille oikeushallintoviranomaisille kuuluvien muiden lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn ja muuhun henkilötietojen käsittelyyn silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa.

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia (523/1999) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) siltä osin kuin tässä laissa tai muussa laissa ei toisin säädetä. Oikeudenkäynnin julkisuuteen sovelletaan [oikeudenkäynnin julkisuutta koskevaa uudistettua lainsäädäntöä].

2 §

Määritelmät

Tässä laissa oikeushallintoviranomaisella tarkoitetaan seuraavia tuomioistuimia ja viranomaisia:

- 1) korkein oikeus,
- 2) hovioikeus,
- 3) käräjäoikeus,

- 4) korkein hallinto-oikeus,
- 5) hallinto-oikeus ja Ahvenanmaan hallintotuomioistuin,
- 6) markkinaoikeus,
- 7) työtuomioistuin,
- 8) vakuutusosasto,
- 9) valtakunnansyyttäjänvirasto,
- 10) kihlakunnan syyttäjänvirasto, kihlakunnanviraston syyttäjäsasto, Ahvenanmaan maakunnansyyttäjänvirasto sekä Kittilän ja Käsivarren kihlakuntien nimismiehet näiden toimiessa syyttäjinä;
- 11) oikeusministeriö sen hoitaessa oikeushallintoasioita, sekä
- 12) oikeusrekisterikeskus.

2 luku

Oikeushallinnon tietojärjestelmät

3 §

Oikeushallinnon valtakunnallinen tietojärjestelmä

Oikeushallinnon valtakunnallinen tietojärjestelmä on oikeushallintoviranomaisten käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä henkilörekisteri. Valtakunnalliseen tietojärjestelmään saadaan tallettaa henkilötietoja siten kuin 4–10 §:ssä säädetään. Tietojärjestelmään saadaan lisäksi tehdä rekisterinpidossa tarpeellisia kirjaamismerkintöjä sekä asiakaspalvelun kannalta tarpeellisia merkintöjä asiakkaista, tilauksista ja tietojen toimituksista.

Oikeusrekisterikeskus toimii oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän rekisterinpitäjänä.

4 §

Henkilön perustiedot

Oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään saadaan tallettaa henkilön perustietoja vain 5–10 §:ssä mainitussa tarkoituksessa ja vain siinä laajuudessa, jota tarkoituksen saavuttaminen edellyttää. Edellä tarkoitettuja henkilön perustietoja ovat henkilön täydellinen nimi, syntymäaika, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, siviilisääty, syntymävaltio, syntymäkotikunta, kotikunta, ammatti, osoite ja puhelinnumero tai muu yhteystieto, tieto henkilön kuolemasta sekä ulkomaalaisen henkilön matkustusasiakirjan tiedot.

5 §

Rikosprosessiin liittyvät tiedot

Oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään saadaan tallettaa tietoja, kun tarkoituksena on rikosasian, pakkokeinoasian, lähestymiskielloasian tai muun rikosoikeudellisen asian käsittely, asianhallinta ja asiakirjatuotanto 2 §:n 1–3 kohdassa ja 9, 10 sekä 12 kohdassa mainituissa oikeushallintoviranomaisissa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja rikosprosessiin liittyviä tietoja ovat asianosaista ja kuultavaa koskevien henkilön perustietojen lisäksi seuraavat tiedot:

- 1) asian tunnistetieto,
- 2) asiaa käsittelevä syyttäjäyksikkö tai tuomioistuin,
- 3) toimenpiteet asian käsittelyssä,
- 4) tiedoksiannot,
- 5) asian käsittelyvaihe,
- 6) teko, teko aika ja teon muu yksilöinti,
- 7) rikosnimike,
- 8) asianosaisen asema asiassa,
- 9) asianosaisen avustajan, asiamiehen, julkisen puolustajan, laillisen edustajan tai edunvalvojan nimi, kotipaikka ja yhteystiedot,

- 10) vaatimus,
- 11) vaatimuksen esittäjä,
- 12) vaatimuksen kohde,
- 13) vaatimuksen ja teon yhteys,
- 14) ratkaisun tunnistetieto,
- 15) syyttäjän ratkaisu asiassa,
- 16) syyttäjän ratkaisun perustelut,
- 17) tuomioistuimen ratkaisu asiassa,
- 18) tuomioistuimen ratkaisun perustelut,
- 19) ratkaisun lainvoimaisuus tai sitä koskevat muutoksenhaut,
- 20) ratkaisun jakelu.

Edellä 2 momentin 17 kohdassa tarkoitettuun tietoon tuomioistuimen ratkaisusta asiassa sisältyvät tiedot rikosasian vastaajan syyksi luetuista rikoksista, rangaistusseuraamuksista, sovelletuista lainkohdista, muista rikosoikeudellisista seuraamuksista, hylätyistä syytekohtista, korvausvelvollisuudesta, tuomioistuimen muista lausunnoista sekä asian tutkimatta jättämisestä tai asian raukeamisesta. Edellä 2 momentin 15 kohdassa tarkoitettuun tietoon syyttäjän ratkaisusta asiassa sisältyvät tiedot vastaajan syyksi luetuista rikoksista, rangaistusseuraamuksista, sovelletuista lainkohdista, syyttämättä jättämisestä sekä asian raukeamisesta.

6 §

Riitaprosessiin liittyvät tiedot

Oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään saadaan tallettaa tietoja, kun tarkoituksena on riita-asian, hakemusasian ja muun siviilioikeudellisen asian käsittely, asianhallinta ja asiakirjatuotanto 2 §:n 1–3 kohdassa ja 12 kohdassa mainituissa oikeushallintoviranomaisissa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja riitaprosessiin liittyviä tietoja ovat asianosaista ja kuultavaa koskevien henkilön perustietojen lisäksi seuraavat tiedot:

- 1) asian tunnistetieto,
- 2) asiaa käsittelevä tuomioistuin,
- 3) toimenpiteet asian käsittelyssä,
- 4) tiedoksiannot,
- 5) asian käsittelyvaihe,
- 6) asianosaisen asema asiassa,

- 7) asianosaisen avustajan, asiamiehen, läilisen edustajan tai edunvalvojan nimi, kotipaikka ja yhteystiedot,
- 8) vaatimus,
- 9) vaatimuksen esittäjä,
- 10) vaatimuksen kohde,
- 11) ratkaisun tunnistetieto,
- 12) tuomioistuimen ratkaisu asiassa,
- 13) tuomioistuimen ratkaisun perustelut,
- 14) ratkaisun lainvoimaisuus tai sitä koskevat muutoksenhaut,
- 15) ratkaisun jakelu.

7 §

Hallintolainkäyttöprosessiin liittyvät tiedot

Oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään saadaan tallettaa tietoja, kun tarkoituksena on asian käsittely, asianhallinta ja asiakirjatuotanto 2 §:n 4, 5, 8 ja 12 kohdassa tarkoitetuissa oikeushallintoviranomaisissa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja hallintolainkäyttöprosessiin liittyviä tietoja ovat asianosaista ja kuultavaa koskevien henkilön perustietojen lisäksi seuraavat tiedot:

- 1) asian tunnistetieto,
- 2) asiaa käsittelevä tuomioistuin,
- 3) toimenpiteet asian käsittelyssä,
- 4) tiedoksiannot,
- 5) asian käsittelyvaihe,
- 6) asianosaisen asema asiassa,
- 7) asianosaisen avustajan, asiamiehen, läilisen edustajan tai edunvalvojan nimi, kotipaikka ja yhteystiedot,
- 8) vaatimus,
- 9) vaatimuksen esittäjä,
- 10) vaatimuksen kohde,
- 11) ratkaisun tunnistetieto,
- 12) tuomioistuimen ratkaisu asiassa,
- 13) tuomioistuimen ratkaisun perustelut,
- 14) ratkaisun lainvoimaisuus tai sitä koskevat muutoksenhaut,
- 15) ratkaisun jakelu.

8 §

Markkinaoikeusprosessiin liittyvät tiedot

Oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään saadaan tallettaa tietoja, kun tar-

koituksena on asian käsittely, asianhallinta ja asiakirjatuotanto 2 §:n 6 kohdassa ja 12 kohdassa tarkoitetuissa oikeushallintoviranomaisissa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja markkinaoikeusprosessiin liittyviä tietoja ovat asianosaista ja kuultavaa koskevien henkilön perustietojen lisäksi seuraavat tiedot:

- 1) asian tunnistetieto,
- 2) toimenpiteet asian käsittelyssä,
- 3) tiedoksiannot,
- 4) asian käsittelyvaihe,
- 5) asianosaisen asema asiassa,
- 6) asianosaisen avustajan, asiamiehen, läilisen edustajan tai edunvalvojan nimi, kotipaikka ja yhteystiedot,
- 7) vaatimus,
- 8) vaatimuksen esittäjä,
- 9) vaatimuksen kohde,
- 10) ratkaisun tunnistetieto,
- 11) tuomioistuimen ratkaisu asiassa,
- 12) tuomioistuimen ratkaisun perustelut,
- 13) ratkaisun lainvoimaisuus tai sitä koskevat muutoksenhaut,
- 14) ratkaisun jakelu.

9 §

Työtuomioistuinprosessiin liittyvät tiedot

Oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään saadaan tallettaa tietoja, kun tarkoituksena on asian käsittely, asianhallinta ja asiakirjatuotanto 2 §:n 7 kohdassa ja 12 kohdassa tarkoitetuissa oikeushallintoviranomaisissa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja työtuomioistuinprosessiin liittyviä tietoja ovat asianosaista ja kuultavaa koskevien henkilön perustietojen lisäksi seuraavat tiedot:

- 1) asian tunnistetieto,
- 2) toimenpiteet asian käsittelyssä,
- 3) tiedoksiannot,
- 4) asian käsittelyvaihe,
- 5) asianosaisen asema asiassa,
- 6) asianosaisen avustajan, asiamiehen, läilisen edustajan tai edunvalvojan nimi, kotipaikka ja yhteystiedot,
- 7) vaatimus,
- 8) vaatimuksen esittäjä,
- 9) vaatimuksen kohde,

- 10) ratkaisun tunnistetieto,
- 11) tuomioistuimen ratkaisu asiassa,
- 12) tuomioistuimen ratkaisun perustelut,
- 13) ratkaisun lainvoimaisuus tai sitä koskevat muutoksenhaut,
- 14) ratkaisun jakelu.

10 §

Oikeushallinnon tilapäinen henkilökisteri

Oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän lisäksi oikeushallinnon käytössä voi 1 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa olla tilapäisiä henkilökistereitä. Tilapäinen henkilökisteri voidaan perustaa yhden tai useamman oikeushallintoviranomaisen käyttöön. Henkilökisteriin saadaan tallettaa sellaisia 5–9 §:ssä mainittuja tietoja, jotka ovat tarpeen edellä mainitun tarkoituksen toteuttamiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua useamman oikeushallintoviranomaisen käyttöön tarkoitettua tilapäisen henkilökisterin perustamisesta päättää oikeusministeriö. Yhden oikeushallintoviranomaisen käyttöön tarkoitettua tilapäisen henkilökisterin perustamisesta päättää kyseinen viranomais.

3 luku

Tietojen saanti, käsittely ja luovutus

11 §

Oikeus saada tietoja viranomaisten rekistereistä

Oikeushallintoviranomaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tehtäviensä suorittamista varten tarpeellisia tietoja viranomaisten rekistereistä. Oikeushallintoviranomaisella on oikeus saada tiedot teknisen käyttöyhteyden avulla maksutta tai tietojen irrottamiskustannuksiin perustuvaa vastiketta vastaan siten kuin siitä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan. Oikeus koskee:

1) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (61/2003) 19 §:ssä tarkoitettuja tietoja poliisin tietojärjestelmistä;

2) kaupparekisterilain (129/1979) 1 §:n 4 momentissa tarkoitettuja tietoja kaupparekisteristä;

3) väestötietolain (507/1993) 4 ja 5 §:ssä tarkoitettuja tietoja väestökisterikeskuksen väestötietojärjestelmästä;

4) ajoneuvoliikennerekisteristä annetun lain (541/2003) 15 ja 17 §:ssä tarkoitettuja tietoja valtakunnallisesta ajoneuvoliikennerekisteristä; ja

5) verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 19 §:ssä tarkoitettuja verotustietoja verovelvollista koskevina tunnistetietoina.

12 §

Tietojen käsittely

Oikeushallintoviranomainen saa käsitellä oikeushallinnon valtakunnallisessa tietojärjestelmässä olevia tietoja siinä laajuudessa kuin tiedot ovat tarpeen kyseisen viranomaisen 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua tehtävän suorittamiseksi. Edellä 10 §:ssä tarkoitettua tilapäisen henkilökisterin tietoja saa käsitellä vain viranomais, jonka käyttöön henkilökisteri on perustettu.

13 §

Tietojen luovuttaminen viranomaisille

Rekisterinpitäjä saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa oikeushallinnon tietojärjestelmästä tietoja viranomaisille seuraavasti:

1) tilastokeskukselle tilastolain (62/1994) 11 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja;

2) rikosseuraamusvirastolle vankeusrangaistuksen, yhdyskuntapalvelun tai nuorisorangaistuksen täytäntöönpanoa varten 5 §:n 2 momentin 1, 2, 6, 7, 11, 17, 19 ja 20 kohdassa tarkoitettuja rikosasian yhteydessä käsiteltäviä tietoja;

3) ajoneuvohallintokeskukselle ajoneuvoliikennerekisteriin merkitsemistä varten 5 §:n 2 momentin 1, 2, 6, 7, 11, 17, 19 ja 20 kohdassa tarkoitettuja rikosasian yhteydessä käsiteltäviä tietoja tieliikennelain (267/1981) 106 §:ssä tarkoitetuista päätöksistä;

4) sotilasviranomaiselle kurinpitorangais-
tuksen täytäntöönpanoa varten 5 §:n 2 mo-
mentin 1, 2, 6, 7, 11, 17, 19 ja 20 kohdassa
tarkoitettuja rikosasian yhteydessä käsiteltä-
viä tietoja sotilasoikeudenkäyntiasioista;

5) ulosottoviranomaiselle ulosottolain
(37/1895) 3 luvun 67 §:ssä tarkoitettuja tieto-
ja sekä tietoja ratkaisusta, jotka käyvät täy-
täntöönpanoperusteeksi;

6) poliisiviranomaiselle poliisilaissa
(493/1995) ja turvallisuus selvityksistä an-
netussa laissa (177/2002) säädettyjen tehtävien
suorittamista varten 5 §:n 2 momentissa tar-
koitettuja rikosasian yhteydessä käsiteltäviä
tietoja sekä tietoja oikeushallintoviranomai-
sen etsintäkuuluttamista henkilöistä;

7) pääesikunnalle poliisin tehtävien suorit-
tamisesta puolustusvoimissa annetun lain
(1251/1995) 1 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa
tarkoitettua rikostutkintaa sekä momentin 4
kohdassa tarkoitettuja turvallisuus- ja valvon-
tatehtäviä varten 5 §:n 2 momentissa tarkoi-
tettuja rikosasian yhteydessä käsiteltäviä tie-
toja; sekä

8) väestörekisterikeskukselle ja maistraa-
teille tuomioistuimen ilmoituksista väestötie-
tojärjestelmään annetun asetuksen
(808/1995) 1 §:ssä tarkoitettuja tietoja.

Jos muussa laissa on säädetty oikeushallin-
toviranomaisen velvollisuudesta luovuttaa
tässä laissa tarkoitettuja tietoja, rekisterinpi-
täjä saa luovuttaa tiedot mainitun oikeushal-
lintoviranomaisen toimeksiannosta.

Tässä pykälässä tarkoitetut tiedot saadaan
luovuttaa myös teknisen käyttöyhteyden
avulla.

14 §

Tietojen luovuttaminen Eurojust-yksikölle

Tietojen luovuttamisesta Eurojust-yksikön
perustamisesta vakavan rikollisuuden torju-
nan tehostamiseksi 28 päivänä helmikuuta
2002 tehdyssä neuvoston päätöksessä
(2002/187/YOS) tarkoitettulle Eurojust-
yksikölle säädetään erikseen.

15 §

Henkilöluottotietojen luovuttaminen

Henkilöluottotietojen luovuttamisesta sää-
detään henkilötietolain 20 §:ssä. Henkilöluot-
totietoja voidaan luovuttaa myös teknisen
käyttöyhteyden avulla.

16 §

Tietojen luovuttaminen muille tahoille

Oikeudenkäynnin julkisuutta toteutetaan
osaltaan luovuttamalla muita kuin salaisiksi
säädettyjä tai määrättyjä tietoja yksittäisessä
tuomioistuimessa vireillä olevista ja ratkais-
tuista asioista muille kuin 14–16 §:ssä tarkoi-
tetuille tahoille.

Tässä pykälässä mainittuja tietoja voidaan
luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla.

17 §

Tietojen luovuttamisesta päättäminen

Oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojär-
jestelmään sisältyvien tietojen luovuttamisesta
päättää oikeusrekisterikeskus. Jos kyse on
vain yhden oikeushallintoviranomaisen tie-
doista, niiden luovuttamisesta voi päättää
myös kyseinen oikeushallintoviranomainen.
Oikeushallinnon tilapäiseen henkilörekiste-
riin sisältyvän tiedon luovuttamisesta päättää
rekisterinpitäjä. Ennen päätöksen tekemistä
oikeusrekisterikeskus tai rekisterinpitäjä voi
tarvittaessa pyytää lausunnon sellaisilta muil-
ta oikeushallintoviranomaisilta, joiden käsit-
telemää tietoa luovutuspyyntö koskee.

18 §

Tietojen luovuttaminen teknisen käyttöyhteyden avulla

Oikeusrekisterikeskus voi päättää teknisen
käyttöyhteyden perustamisesta ja tietojen
luovuttamisesta sen avulla oikeushallinnon
valtakunnallisesta tietojärjestelmästä, jos tie-
tojen vastaanottajalla on tämän tai muun lain
mukaan oikeus saada tietoja oikeushallintovi-

ranomaiselta teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen käyttöyhteyden avaamista tietojen vastaanottajan on esitettävä selvitys siitä, että tietojen suojaamisesta huolehditaan henkilö-tietolain 32 §:n 1 momentin tarkoittamalla tavalla asianmukaisesti.

4 luku

Tietojen poistaminen, korjaaminen ja arkistointi

19 §

Tietojen poistaminen

Tieto poistetaan oikeushallinnon tietojärjestelmästä vuoden kuluessa siitä, kun viisi vuotta on kulunut asiassa tehdyn ratkaisun tulosta lainvoimaiseksi tai muuten lopulliseksi. Tietojärjestelmästä poistetuista tiedoista, jotka ovat tarpeen 22 §:ssä tarkoitetun arkistoinnin kannalta, voidaan kuitenkin muodostaa arkistohakemisto.

20 §

Tietojen korjaaminen

Virheellinen tieto on viipymättä korjattava tai poistettava. Virheellisen tiedon saa kuitenkin säilyttää, jos se on tarpeen rekisteröidyn, muun asianosaisen tai oikeushallinnon virkamiehen oikeuksien turvaamiseksi. Tällaista tietoa saa käyttää vain mainitussa oikeuksien turvaamisen tarkoituksessa.

Virheellinen tieto, jota säilytetään 1 momentin nojalla, on merkittävä virheelliseksi ja se on poistettava heti kun tiedon säilyttäminen oikeuksien turvaamiseksi ei enää ole tarpeen.

21 §

Tietojen arkistointi

Arkistotoimen tehtävistä ja arkistoon siirrettävistä asiakirjoista on voimassa, mitä ar-

kistolaisissa (831/1994) säädetään tai sen nojalla säädetään tai määrätään.

5 luku

Erinäiset säännökset ja voimaantulo

22 §

Tarkastusoikeus

Tarkastusoikeuden toteuttamiseen sovelletaan henkilötietolain 26–28 §:ää. Rekisterinpitäjä tai rekisterinpitäjän valtuuttama muu oikeushallintoviranomainen antaa tiedot tarkastamista varten. Rekisterinpitäjän on nimettävä riittävä määrä henkilöitä, jotka päättävät tarkastusoikeuden toteuttamisesta ja siihen liittyvästä tietojen antamisesta.

Rekisteröidyn on tarkastusoikeutta käyttäessään esitettävä tätä tarkoittava pyyntö henkilökohtaisesti rekisterinpitäjälle tai rekisterinpitäjän valtuuttamalle muulle oikeushallintoviranomaiselle ja todistettava henkilöllisyytensä.

23 §

Muutoksenhaku

Rekisterinpitäjän tässä laissa tarkoitettuihin tietojen luovuttamista koskeviin päätöksiin voidaan hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaisissa (586/1996) säädetään.

24 §

Tarkemmat säännökset ja ohjeet

Tarkempia säännöksiä menettelytavoista tämän lain 13, 15 ja 16 §:ssä tarkoitettujen tietojen luovuttamisessa ja teknisen käyttöyhteyden antamisessa voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Oikeusministeriö voi antaa ohjeita tämän lain mukaan oikeushallintoviranomaisille kuuluvien toimenpiteiden suorittamisesta.

25 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä
sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpi-
teisiin.

2.

Laki**oikeusrekisterikeskuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

E duskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 17 päivänä marraskuuta 1995 oikeusrekisterikeskuksesta annetun lain
(1287/1995) 1 §:n 2 momentti seuraavasti:

1 §

Asema ja tehtävät

Oikeusrekisterikeskuksen tehtävänä on toimia henkilötietojen käsittelystä oikeushallinnossa annetussa laissa (X/Y) tarkoitetun oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän rekisterinpitäjänä ja tässä tarkoituksessa käsitellä tietojärjestelmässä olevia tietoja. Tässä tehtävässä oikeusrekisterikeskus saa käsitellä tietojärjestelmään sisältyviä arkaluonteisia tietoja. Oikeusrekisterikeskuksen tehtävänä on lisäksi huolehtia niistä sakoihin, menettämisseuraamuksiin, maksuihin ja saamisiin liittyvistä täytäntöönpanotehtävistä sekä oikeusrekisterien ylläpitotehtävistä, jotka säädetään sen tehtäviksi muussa laissa tai asetuksessa taikka määrätään sen nojalla annetussa päätöksessä.

3.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 13 §:n muuttamisesta

E duskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 22 päivänä elokuuta 2003 henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 13 §:n 2 momentin 3 kohta seuraavasti:

13 §

Poliisin tietojen saanti eräistä rekistereistä

3) tietoja oikeushallinnon tietojärjestelmästä siten kuin henkilötietojen käsittelystä oikeushallinnossa annetun lain (X/Y) 13 §:ssä säädetään; tietojen saamisesta rikosrekisteristä säädetään kuitenkin rikosrekisterilaissa (770/1993);
